

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Maja Svensson

Slopad reduktion för unga lagöverträdare vid allvarlig brottslighet – eller?

En rättssäkerhetsanalys om de förmildrande omständigheternas uppfångande av unga lagöverträdare som inte längre omfattas av ungdomsreduktionen

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Karol Nowak

Termin för examen: Period 1 VT2022

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	5
FÖRKORTNINGAR	6
1 INLEDNING	7
1.1 BAKGRUND	7
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	8
1.3 TERMINOLOGI	9
1.4 AVGRÄNSNINGAR	10
1.5 METOD	11
1.6 MATERIAL	12
1.7 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	14
1.7.1 Formell rättssäkerhet	14
1.7.2 Materiell rättssäkerhet	16
1.8 FORSKNINGSLÄGET	17
1.9 DISPOSITION	18
2 DET SVENSKA PÅFÖLJDSSYSTEMET OCH UNGA LAGÖVERTRÄDARE.....	20
2.1 EN HISTORISK TILLBAKABLICK	20
2.2 BESTRAFFNINGSIDEOLOGIER OCH PRINCIPER	23
2.2.1 Allmänprevention	24
2.2.2 Individualprevention	24
2.2.3 Proportionalitet	25
2.2.4 Humanitet	26
2.3 PÅFÖLJDSBESTÄMNINGEN	27
2.3.1 Gradindelning av brott	27
2.3.2 Straffvärde	28
2.3.3 Straffmätning	29
2.3.4 Påföljdsval	29
2.4 SAMMANFATTANDE SYNPUKTER	31
3 UNGDOMSREDUKTIONEN	33
3.1 INNEBÖRD OCH TILLÄMPNING	33
3.2 MOTIV TILL SÄRBEHANDLING AV UNGA LAGÖVERTRÄDARE ENLIGT DOKTRIN OCH FÖRARBETEN	37
3.3 PROPOSITIONEN OM SLOPAD STRAFFRABATT FÖR UNGA LAGÖVERTRÄDARE VID ALLVARLIG BROTTLIGHET	38

3.3.1	<i>Motiven till den slopade ungdomsreduktionen</i>	38
3.3.2	<i>Andra potentiella möjligheter att beakta den tilltalades ålder efter lagändringen</i>	39
3.4	SAMMANFATTANDE SYNPKTER	40
4	DEN TILLTALADES UNGDOM SOM EN FÖRMILDRANDE OMSTÄNDIGHET	42
4.1	ALLMÄNT OM DE FÖRMILDRANDE OMSTÄNDIGHETERNA.....	42
4.2	DEN TILLTALADES BRISTANDE UTVECKLING, ERFARENHET ELLER OMDÖMESFÖRMÅGA	43
4.3	DISKUSSIONER I FÖRARBETEN OCH DOKTRIN KRING DEN TILLTALADES UNGDOM SOM FÖRMILDRANDE OMSTÄNDIGHET	45
4.4	RÄTTSPRAXIS FRÅN HD	47
4.5	HOVRÄTTSDOMAR	49
4.5.1	<i>Den unga tilltalades psykiska störning eller sjukdom som en förmildrande omständighet</i>	49
4.5.2	<i>Den tilltalades ungdom som en förmildrande omständighet</i>	50
4.5.3	<i>Den tilltalades ungdom diskuterades inte som en förmildrande omständighet</i>	52
4.6	SAMMANFATTANDE SYNPKTER	54
5	RÅDANDE RÄTTSLÄGE UR ETT RÄTTSSÄKERHETSPERSPEKTIV	57
5.1	KOMMER DEN TILLTALADES UNGDOM ÅBEROPAS SOM EN FÖRMILDRANDE OMSTÄNDIGHET I STÖRRE UTSTRÄCKNING?	57
5.2	KAN DEN TILLTALADES UNGDOM UTGÖRA EN FÖRMILDRANDE OMSTÄNDIGHET?.....	59
5.3	RÅDANDE RÄTTSLÄGE I RELATION TILL DEN FORMELLA OCH MATERIELLA RÄTTSSÄKERHETEN.....	63
5.4	SLUTORD	65
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	68
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	71

Summary

Young offenders up to twenty-one years of age have during a long time been treated differently in Swedish criminal law. This has mainly been expressed through the, so-called, *youth reduction*, which applies to young offenders up to twenty-one years of age *in general*. The youth reduction is motivated by, among other things, young offenders undeveloped ability to take responsibility and the fact that they have a greater sanction sensitivity than adults. The youth reduction was partially abolished by an amendment to the law on January 2, 2022. The abolition means that the youth reduction no longer applies to young offenders, over the age of eighteen, who have committed serious crimes. They can therefore be sentenced to the same criminal sanctions as adults. The inquiry to the amendment to the law stated that the abolition could mean that the regulation about mitigating circumstances in Swedish law may be applied to a greater extent in relation to the young age of the offender.

This essay aims to investigate *whether* and, in such case, *in what way* the youth of the young offender can be seen as a mitigating circumstance. Furthermore, this essay aims to analyze this result from a legal certainty perspective. In this essay I use the legal analytical method to analyze the meaning and application of the youth reduction and the mitigating circumstances based on authoritative sources of law. Decisions of the Court of Appeal are also being analyzed to determine the practical application of the mitigating circumstances in relation to the youth of the offender. Aleksander Peczenik's legal certainty theory is used as a tool to analyze the relationship between the current legal situation and the legal certainty perspective. According to this theory, the legal certainty is divided into *formal* and *material* legal certainty, which constitutes two interests in the application of law that should be balanced. Formal legal certainty is about the principle of equality and predictability, while the material legal certainty focuses on ethical values and justice.

In the analysis I conclude that the legal situation is unclear regarding the application of the mitigating circumstances in relation to the youth of the offender. The provision of law requires that the young offender has a lack of development, experience of judgement that has been associated with the offender's actions. It is further required that this lack must deviate from those of the offenders comparable persons, for example young people of the same age. However, the provision has rarely been applied and there are no clear guidelines regarding its application based on preparatory work, case law or doctrine. However, based on the case law, no significant deviations should be required.

Based on Peczenik's legal certainty theory, the unclear legal situation is problematic. The unclear legal situation means that the predictability and principle of equality are difficult to maintain, as there are no clear guidelines. Furthermore, the issue deals with moral aspects because, according to research, young people have a greater sensitivity to sanctions and an undeveloped ability to take responsibility for their actions in relation to adults. It has also been stated in most legal sources that the youth of the offender always should be considered when determining the sanction. These aspects may mean that the youth of the offender can be assessed as a mitigating circumstance to a greater extent, which may not be the intention of the provision of law.

Sammanfattning

Unga lagöverträdare upp till tjuogoett år har sedan länge särbehandlats i den svenska straffrätten. Detta kommer främst till uttryck genom den så kallade ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB, vilken bland annat motiveras med unga lagöverträdares outvecklade ansvarsförmåga och större sanktionskänslighet i relation till vuxna. Ungdomsreduktionen slopades delvis den 2 januari 2022 och unga lagöverträdare mellan arton och tjuogoett år, som begår allvarliga brott, omfattas inte längre av bestämmelsen. Såväl utredningen som remissinstanser framförde att lagändringen kan innebära att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kommer tillämpas i större utsträckning i relation till den tilltalades unga ålder.

Uppsatsen syftar till att utreda *om* och i sådana fall *på vilket sätt* unga lagöverträdares ungdom kan utgöra en förmildrande omständighet. Vidare syftar uppsatsen till att analysera detta resultat ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Utredningen görs med hjälp av den rättsanalytiska metoden för att fastställa samt analysera gällande rätt med hjälp av auktoritativa rättskällor. Även hovrättsdomar analyseras för att fastställa den praktiska tillämpningen av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB. Aleksander Peczeniks rättssäkerhetsteori används som verktyg för att analysera lagändringens förhållning till rättssäkerhetsperspektivet. Rättssäkerhetsteorin behandlar den *formella* samt den *materiella* rättssäkerheten som utgör två intressen vid rättstillämpningen som bör vara balanserade. Den formella rättssäkerheten berör likhetsprincipen och förutsebarhet medan den materiella rättssäkerheten behandlar etiska värden och rättviseresonemang.

I analysen konstaterar jag att rättsläget är relativt oklart gällande tillämpningen 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB efter lagändringen. Det kan konstateras att bestämmelsen kräver att den unga lagöverträdaren har en bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga som har stått i samband med dennes handlande. Det krävs vidare att denna brist ska vara

avvikande från de av den tilltalade jämförbara personer, exempelvis ungdomar i samma ålder, vilket i regel har efterlevts i berörd hovrättspraxis. Bestämmelsen har dock sällan tillämpats och det finns inga tydliga riktlinjer kring dess tillämpning utifrån förarbeten, rättspraxis eller doktrin. Utifrån berörd rättspraxis torde det dock inte krävas *väsentliga* avvikande brister. Möjligtvis krävs i vart fall att den unga lagöverträdaren inte är lika mogen i relation till andra i dennes ålder.

Utifrån Peczeniks rättssäkerhetsteori kan det oklara rättsläget föranleda problematik. Det oklara rättsläget innebär att förutsebarheten och allas likhet inför lagen som teorin förespråkar är svåra att upprätthålla, eftersom det inte finns tydliga riktlinjer att förhålla sig till. Inte minst behandlar frågan moraliska aspekter eftersom ungdomar enligt forskning, bland annat, har större sanktionskänslighet och en outvecklad ansvarsförmåga i relation till vuxna. Det kan därmed diskuteras huruvida det är rättvist att ungdomar kan dömas till samma straff som vuxna. Det har även i flertalet rättskällor anförts att den tilltalades unga ålder alltid bör beaktas vid påföljdsbestämningen. Dessa aspekter kan innebära att den tilltalades ungdom kan bedömas som en förmildrande omständighet i större utsträckning, vilket *kanske* inte är intentionen med bestämmelsen.

Förord

Detta examensarbete sätter punkt för alla mina år på juristprogrammet i Lund – en resa som har varit lärorik, spännande, men inte minst, den bästa tiden i mitt liv. Resan hade aldrig varit densamma utan alla personer som funnits med mig längs vägen.

Jag vill tacka mina vänner för det otroliga stöd jag har fått, vilket jag för evigt kommer vara tacksam för. Ett extra stort tack vill jag rikta till Nellie, du har ett hjärta av guld.

Jag vill tacka min ovärderliga familj.

Pappa, som alltid motiverat mig att tro på mig själv.

Mamma, som alltid har lyssnat och funnits där för mig när jag behövt henne.

Lina och Carl, som alltid har hjälpt mig hålla humöret uppe.

Simon, som alltid stått vid min sida.

Jag vill även tacka min handledare Karol Nowak för alla kloka råd och intressanta diskussioner som har hjälpt mig framåt i min uppsats.

Maja Svensson

Lund, 24 maj 2022

Förkortningar

Barnkonventionen	Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
bet.	Betänkande
BrB	Brottsbalk (1962:700)
HD	Högsta domstolen
Lagförslaget	Regeringens proposition 2021/22:17 om slopad straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet
NJA	Nytt juridiskt arkiv
prop.	Proposition
Påföljdsutredningen	SOU 2012:34 om nya påföljder
RÅ	Riksåklagaren
SL	1864 års strafflag
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk juristtidning
Ungdomsreduktionsutredningen	SOU 2018:85 om slopad straffrabatt för unga myndiga

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Unga lagöverträdare har sedan länge fått sin ungdom beaktad under påföljdsbestämningen i den svenska straffrätten. Genom 1988 års påföljdsreform tillkom den så kallade ungdomsreduktionen, stadgad i 29 kap. 7 § BrB, vilken har gett alla ungdomar mellan femton och tjuogoett år en generell reduktion av det straff som annars hade ådömts vuxna lagöverträdare. Bland annat motiveras en sådan särbehandling av doktrin och förarbeten med att unga lagöverträdare inte uppnått en sådan mognadsgrad eller ansvarsförmåga som vuxna, vilket också innebär att unga lagöverträdare inte ska behandlas som vuxna. Vidare har argumenterats för att unga lagöverträdare i dessa åldrar är särskilt känsliga för straffrättsliga åtgärder som aktualiseras i relation till vuxna lagöverträdare.¹ Trots detta överlämnades ett lagförslag avseende slopad straffreduktion för unga lagöverträdare som begått allvarliga brott den 23 september 2021 till den svenska riksdagen. Lagförslaget, vilket presenterades av ungdomsreduktionsutredningen, föreslog att den tilltalades ungdom inte ska beaktas i straffmätningen i det fall den tilltalade är mellan arton och tjuogoett år och har begått allvarliga brott. Lagändringen motiverades med att den tidigare särbehandlingen av alla unga lagöverträdare inte tillräckligt speglade brottets allvar i relation till det utdömda straffet.² Lagförslaget trädde i kraft den 2 januari 2022.³

Flertalet remissinstanser har belyst att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB, om de förmildrande omständigheterna, möjligtvis kommer tillämpas i högre grad efter lagändringen.⁴ Bestämmelsen stadgar att den tilltalades bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga kan komma att påverka straffvärdet i en lindrande riktning. Uppsala tingsrätt har vidare diskuterat att

---

¹ Prop. 2021/22:17, s. 14 f.

² Ibid., s. 1.

³ Bet. 2021/22:JuU5, s. 1.

⁴ Prop. 2021/22:17, s. 28.

en sådan tillämpning riskerar att ge negativa konsekvenser i fråga om enhetlighet och förutsebarhet i rättspraxis.⁵

Lagändringen innebär således att unga lagöverträdare, som inte längre omfattas av ungdomsreduktionen, ska dömas till lika höga straff som vuxna lagöverträdare. Frågan är dock i vad mån 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kommer fånga upp dessa ungdomar. De båda bestämmelserna tillkom genom 1988 års påföljdsreform vilket gör att en prövning av den tilltalades ungdom då ungdomsreduktionen inte aktualiseras aldrig har gjorts. Uppsatsen belyser detta problem och en undersökning kring den tilltalades ungdom som en förmildrande omständighet är viktig för att förstå lagändringens rättsliga konsekvenser. Sveriges intresse av att upprätthålla rättssäkerheten gör det även aktuellt att analysera de rättsliga konsekvenserna utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen syftar till att utreda möjligheten för unga lagöverträdare att få sin ålder beaktad genom 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB i det fall den unga lagöverträdaren inte längre omfattas av ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB. Vidare syftar uppsatsen till att analysera rådande rättsläge utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv för att diskutera lagändringen i relation till grundläggande principer i den svenska straffrätten.

Uppsatsens syfte uppnås genom att besvara följande frågeställningar:

1. Kan den tilltalades ungdom utgöra en förmildrande omständighet i enlighet med 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB? Vad krävs för en sådan tillämpning?
2. Kommer den slopade ungdomsreduktionen innebära att den tilltalades ungdom åberopas som en förmildrande omständighet i större utsträckning?

---

⁵ Prop. 2021/22:17, s. 36.

3. Hur förhåller sig den slopade ungdomsreduktionens rättsliga konsekvenser, gällande den tilltalades ungdom som förmildrande omständighet, till rättssäkerheten?

1.3 Terminologi

Lagändringen avseende ungdomsreduktionen har stor betydelse för denna uppsats. Ungdomsreduktionen är *delvis* slopad eftersom den fortfarande aktualiseras gällande ungdomar mellan femton till arton år samt ungdomar mellan arton och tjuogoett år som *inte* begått allvarliga brott. Uppsatsen berör ungdomar som inte längre omfattas av ungdomsreduktionen och därför kommer begreppet *slopad ungdomsreduktion* användas genomgående trots att hela ungdomsreduktionen inte är slopad. Vidare kommer endast den tredje punkten i 29 kap. 3 § BrB avseende den tilltalades bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga aktualiseras.⁶ Om inte annat framgår används begreppet *förmildrande omständighet* för att beskriva just denna punkt. Detta i syfte att upprätthålla tydlighet i uppsatsen.

I propositionen till den slopade ungdomsreduktionen⁷ används begreppet *unga lagöverträdare* för ungdomar, mellan femton och tjuogoett år, som begår brott. Ett sådant begrepp lämpar sig därför även för denna uppsats. I det fall jag avser ungdomar mellan arton och tjuogoett år som begår brott kommer detta tydligt framgå. Unga lagöverträdare syftar i uppsatsen inte till att omfatta ungdomar under femton år eftersom de enligt 1 kap. 6 § BrB inte får ådömas straffrättsliga påföljder och uppsatsen behandlar just påföljdsbestämningen.

Vidare har begreppet *ungdomsrabatt* i vissa sammanhang använts för att beskriva den straffreduktion som återfinns i 29 kap. 7 § BrB avseende unga lagöverträdare, bland annat av HD.⁸ Borgeke, med flera, har diskuterat

---

⁶ Se vidare under avsnitt 1.4.

⁷ Prop. 2021/22:17.

⁸ Se bland annat NJA 2012 s. 16, p. 1–2.

begreppet och anført att ordet *rabatt* förknippas med ekonomiska sammanhang, varför det inte lämpar sig att använda ordet avseende unga lagöverträdare som får en straffreduktion. Vidare diskuterades att ordet *rabatt* kan föra tankarna till att ungdomar *skulle* ha dömts till ett specifikt straff men att de fick rabatt, när reduktionen i själva verket hänförs till ungdomars sanktionskänslighet och outvecklade ansvarsförmåga, bland annat.⁹ Jag delar denna mening och anser att begreppet *ungdomsreduktion* lämpar sig bättre och tydligare visar bestämmelsens innebörd, varför detta begrepp har använts i uppsatsen. Begreppet ungdomsreduktion har även berörts i förarbetena till den slojade ungdomsreduktionen.¹⁰

1.4 Avgränsningar

Eftersom uppsatsen tar sikte på påföljdsbestämningen har frågan om straffansvar inte aktualiseras. Förevarande uppsats behandlar steget därefter, påföljdsbestämningen, som aktualiseras då rätten redan gjort bedömningen att det är ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade har begått brottet/brotten. Inte heller har en närmare diskussion förts kring de olika påföljderna som aktualiseras avseende unga lagöverträdare eftersom uppsatsen behandlar bedömningen kring straffvärde och straffmätning. Uppsatsen behandlar därför endast kort de påföljder unga lagöverträdare kan dömas till.¹¹

Vidare beskriver uppsatsen kort innebörden av förmildrande omständigheter som stadgas i 29 kap. 3 § BrB. Det är dock endast den tredje punkten, gällande den tilltalades bristande utveckling, erfarenhet eller omdömeslöshet, i förevarande bestämmelse som kommer beröras i uppsatsen. Resterande fyra punkter i bestämmelsen berör provokation, att den tilltalade led av en allvarlig psykisk störning, att den tilltalade hade en stark mänsklig medkänsla eller ansvarsfrihetsgrunderna i 24 kap. BrB. Ingen av dessa punkter aktualiserar en

---

⁹ Borgeke m.fl., SvJT 2006 s. 252.

¹⁰ Prop. 2021/22:17.

¹¹ Se avsnitt 2.3.4.

bedömning hänförd till den tilltalades ungdom, varför de inte har kommenterats vidare.

1.5 Metod

För att uppnå uppsatsens syfte och besvara dess frågeställningar måste tillämpningen kring 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB och 29 kap. 7 § BrB utredas. Claes Sandgren understryker att såväl den rättsdogmatiska som den rättsanalytiska metoden används för att *fastställa* gällande rätt. Skillnaden dem emellan är att den rättsdogmatiska metoden endast behandlar en begränsad omfattning auktoritativa källor.¹² Aktuella källor för den rättsdogmatiska metoden är lagstiftning, förarbeten, prejudikat samt juridisk litteratur.¹³ Den rättsanalytiska metoden öppnar istället upp för friare val av källor, såsom exempelvis myndighetspraxis eller underrättspraxis. Anledningen till detta är att den rättsanalytiska metoden har rättsrealistiska drag, vilka framhäver att svåra juridiska spörsmål kan resultera i flertalet alternativa utfall. Detta till skillnad från rättsdogmatiken vilken förespråkar att juridiska spörsmål utmynnar i ett legitimt utfall.¹⁴ Vidare syftar den rättsanalytiska metoden till att också *analysera* gällande rätt.¹⁵

Den rättsanalytiska metoden ger större utrymme att använda andra källor utöver de auktoritativa. På så sätt öppnas möjligheter upp för att fastställa gällande rätt men även analysera domstolars domar som inte har samma prejudicerande värde som HD. Uppsatsen syftar dels till att *fastställa* gällande rätt, dels till att *analysera* gällande rätt, bland annat med hänsyn till hovrättsdomar i syfte att diskutera den praktiska tillämpningen av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB. En sådan analys öppnar upp för diskussioner avseende förutsebarhet och enhetlighet i rättspraxis, vilket varit aktuellt utifrån de diskussioner som uppstått på grund av lagändringen. Sandgren betonar dock de urvalsproblem som kan hänföras till den rättsanalytiska metoden, vilken

---

¹² Sandgren (2018), s. 50 f.

¹³ Kleineman (2018), s. 21.

¹⁴ Sandgren (2018), s. 51.

¹⁵ *Ibid.*, s. 50 f.

kräver noggranna reflektioner för att få bästa möjliga slutsats.¹⁶ Mot bakgrund av detta har de hovrättsdomar som berörs i uppsatsen noggrant valts ut utifrån lämpliga avvägningar som i avsnittet kring material¹⁷ närmare redogörs för. En analys kommer därefter ske gällande de båda bestämmelserna för att konkludera huruvida unga lagöverträdare, som inte längre omfattas av ungdomsreduktionen, kan ”fångas upp” utav 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB och få sin ungdom beaktad vid påföljdsbestämningen.

I uppsatsen fastställs gällande rätt samtidigt som bestämmelsernas tillämpningsområden ska analyseras. Denna analys utmynnar därefter i en diskussion utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv. Rättssäkerhetsperspektivet öppnar upp för en diskussion avseende lagändringens ställning till principer som ligger till grund för den svenska straffrätten.

1.6 Material

I uppsatsen har forskning framtagen av framstående forskare lyfts fram samt förarbeten till förevarande bestämmelser. De förarbeten som aktualiserats är viktiga beståndsdelar för att förstå bestämmelsernas motiv, innebörd samt tillämpning. Uppsatsen har presenterat propositioner samt utredningar. Detta syftar till att såväl fastställa gällande rätt, men även beskriva tankegångarna kring dess tillkomst. Ungdomsreduktionsutredningens resonemang har bland annat aktualiserats, främst med tanke på att denna utredning på ett djupare plan har undersökt för- och nackdelar med den slopade ungdomsreduktionen. Detta används i relation till doktrin för att kunna fastställa gällande rätt.

Nils Jareborgs och Josef Zilas forskning har berört de aktuella bestämmelsernas tillämpning och beskrivit detta. Även Martin Borgeke och Marie Heidenborg har diskuterat såväl bestämmelsernas tillämpning som hur de påverkar varandra. Doktrinen på området har bidragit med fördjupade förklaringar och perspektiv vilka varit värdefulla för uppsatsens analys och

---

¹⁶ Sandgren (2018), s. 51.

¹⁷ Se avsnitt 1.5.

slutsatser. Inte minst har Aleksander Peczeniks¹⁸ forskning om rättssäkerheten aktualiserats i stor utsträckning i syfte att analysera det rådande rättsläget ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

I syfte att ytterligare undersöka gällande rätt har även domar från HD aktualiserats. Vidare har även domar från hovrätterna använts för att analysera 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB utifrån ett praktiskt perspektiv i syfte att förstå dess tillämpningsområde. Detta gör det även lättare att konkludera vad förutsebarhet och enhetlighet i rättspraxis faktiskt innebär.

I syfte att analysera hur 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB har tillämpats i praktiken berörs och analyseras hovrättsdomar. Att sammanfatta analyser och värderingar av hovrätternas bedömningar och ställningstaganden i frågan, i relation till de resterande rättskällorna, ger en fördjupad inblick av bestämmelsens tillämpning i praktiken avseende unga lagöverträdare. Viktigt att betona är dock att dessa domar *inte* har samma prejudiciella värde som domar från HD och de aktualiseras därför för att redogöra för bestämmelsens *praktiska* tillämpning. På grund av att bestämmelsens utformning och tillämpning förändrades genom en lagändring år 2010 har endast domar där gärningstillfällena ägde rum efter detta aktualiserats. Aktuellt sökord för att finna aktuella hovrättsdomar är "29 kap. 3 § första stycket 3 BrB" (inom citationstecken) i databasen JUNO. Sökordet resulterade vid tidpunkten i nittioen sökträffar. En genomgång har därefter gjorts av alla domar i syfte att sälla bort de domar där den tilltalade inte var under tjuogoett år vid gärningstillfället. Denna avgränsning har gjorts i enlighet med uppsatsens syfte för att lokalisera och analysera hur bestämmelsen har tillämpats i relation till unga lagöverträdare. Av intresse är hovrätternas ställningstagande till varför eller varför inte bestämmelsen skulle tillämpas i de fall den tilltalade var under tjuogoett år. Domar som aktualiserade andra frågor, såsom exempelvis skadeståndsanspråk, har således sällats bort. Detta resulterade i att trettiosex domar kom att bli föremål för genomgång och analys.

---

¹⁸ Aleksander Peczenik (1937–2005) var verksam som professor i allmän rättslära vid Lunds universitet.

Avsnittet kring berörda hovrättsdomar har därefter delats upp i tre kategorier: domar där bestämmelsen berördes på grund av psykisk störning eller sjukdom, domar där bestämmelsen diskuterades i relation till den tilltalades ungdom samt domar där det inte fanns någon koppling mellan den förmildrande omständigheten och den tilltalades ungdom. Majoriteten av domarna behandlade ungdomar med en psykisk störning eller sjukdom varför det är naturligt att detta utgör en egen kategori. I den andra kategorin återfinns de domarna som främst varit aktuella för analys eftersom dessa behandlade bestämmelsen i relation till den tilltalades ungdom. I det tredje kategorin återfinns domarna där omständigheter som varken behandlade psykisk störning, eller sjukdom, eller den tilltalades ungdom uppdagas.

1.7 Teoretiska utgångspunkter

Den teoretiska utgångspunkt som aktualiseras i uppsatsen behandlar rättssäkerheten i svensk rätt. Med rättssäkerhet avser jag diskutera Aleksander Peczeniks teori om rättssäkerhet. Jag kommer i analysen diskutera lagändringen och dess rättsliga konsekvenser gällande den tilltalades ungdom som förmildrande omständighet i relation till Peczeniks rättssäkerhetsteori. Teorin förespråkar en struktur där en *legitim* rättsstat måste bestå av såväl *formell* rättssäkerhet som *materiell* rättssäkerhet.¹⁹ De båda typerna av rättssäkerhet kommer i detta avsnitt beskrivas närmare.

1.7.1 Formell rättssäkerhet

Peczenik förespråkar att rättsordningen ses som en modell förankrad ur rättspositivismen, där individen kan såväl *följa* som *bryta mot* de aktuella rättsreglerna. Rättsreglernas och rättsordningens struktur och uttryck kan dock konstateras vara oklara och ofullständiga, innebärande att det inte alltid finns ett självklart svar i varje enskilt fall.²⁰ Rättsstatsideologin, som innefattar rättssäkerheten och likhetsprincipen, är central för det legitima

---

¹⁹ Peczenik (1995a), s. s. 12.

²⁰ Peczenik (1995b) s. 43.

samhället. I syfte att tillförsäkra medborgarna deras rättsskydd gentemot såväl staten som enskilda lyfter teorin fram två grundpelare för rättsstatsideologin; förutsebarhet och rättsreglernas egenskap som styrningsverktyg.²¹ Peczenik menar att en blandning av en rättsstat och ett demokratiskt förhållningssätt utgör en legitim rättsordning. Detta innebär alltså att en rättsstat till stor del genomsyras av förutsebarhet.²²

Teorin uppställer följande punkter, vilka anför att ”*rättssäkerheten är desto bättre*

- *ju exaktare rättsreglerna är;*
- *ju bättre dessa regler återspeglar idealet om likhet inför lagen;*
- *ju långsammare reglernas förändringstakt är;*
- *ju fler statliga beslut som bestäms av sådana regler;*
- *ju öppnare rättsreglernas innehåll och rättstillämpningspraxis är för allmänhetens insyn;*
- *ju större den oavhängighet är som domstolarna åtnjuter;*
- *ju effektivare det ansvar är som åvilar makthavarna; och till sist*
- *ju bättre den juridiska argumentation som stöder rättsreglernas tolkning och tillämpning är.”²³*

Vidare menar Peczenik att en rättsstat inte kan anses vara legitim i det fall endast den formella rättssäkerheten eftersträvas. En sådan rättsordning hade i och för sig inneburit en öppen och förutsebar rättstillämpning som garanterar att principen om likhet inför lagen eftersträvas.²⁴ Följande exempel kan dock visa problematiken vilken enligt teorin innebär att den formella rättssäkerheten inte är en tillräcklig grund för en *legitim* rättsstat. I ett kungadöme utövar en kung sin makt gentemot slavar. Slavarnas likhet inför lagen garanteras genom kungens maktutövning, vilket således innebär att maktutövningen kan anses vara öppen och förutsebar. En sådan rättsordning utgör därför en formell rättsordning. Dock kan en sådan rättsordning inte

---

²¹ Peczenik (1995b) s. 46; Peczenik (1995a), s. 11.

²² Peczenik (1995a), s. 11.

²³ Ibid., s. 11.

²⁴ Ibid., s. 60.

anses vara *legitim* eftersom den präglas av brister avseende mänskliga och medborgerliga fri- och rättigheter. Detta resonemang leder därmed vidare till den materiella rättssäkerheten.²⁵

1.7.2 Materiell rättssäkerhet

Som ovan nämnts krävs en öppen och förutsebar rättstillämpning som vidare garanterar allas likhet inför lagen för att en stat ska identifieras som en rättsstat i enlighet med den formella rättssäkerheten. Rättskipningen och myndighetsutövningen stannar dock inte där, utan förutsebarheten måste även ses i ljuset av andra *etiska värden*.²⁶ Ordet *etisk* riktas i detta sammanhang mot värderingar utifrån ekonomiska, fördelningspolitiska, miljöpolitiska och andra rättspolitiska perspektiv som är etiska på så sätt att de har sin grund i det som är bra för människor. Utifrån ett etiskt perspektiv innebär detta att det är bra att alla behandlas lika, att alla lever i ett fritt samhälle och i en ren miljö samt att alla har en hög levnadsstandard. En orättvis tillämpning är således att anse som oetisk.²⁷

Ytterligare ett exempel kan diskuteras utifrån den materiella rättssäkerheten. I Nazityskland kunde tyska judar förutse att de skulle förföljas. Det skulle dock vara absurt att kalla detta för *rättssäkerhet*. Detta exempel visar att domare, i varje enskilt fall, på sätt och vis kan korrigera de aktuella lagarna utifrån de krav som ställs utifrån etiska aspekter. Domare i sin dömande verksamhet har en viss befogenhet att korrigera de orättvisorna som kan uppstå vid tillämpning av gällande rätt. Korrigeringen grundas främst på att det är enklare för domare i enskilda fall att avgöra vad som är det mest rättvisa utfallet, istället för att det sker ständiga lagändringar.²⁸

Peczenik förespråkar vidare att det alltid måste finnas en balans mellan förutsebarheten och beaktandet av de etiska värdena. En lagstiftning med exakta förhållningsregler kan resultera i att de etiska värdena åsidosätts. Å

---

²⁵ Peczenik (1995b) s. 60 f.

²⁶ Peczenik (1995a), s. 12.

²⁷ Ibid., s. 12.

²⁸ Peczenik (1986), se under artikelns avsnitt 1.

andra sidan innebär ett för stort beaktande av de etiska värdena att förutsebarheten åsidosätts.²⁹ Exempelvis kan generalklausuler nämnas, vilka kan innebära att etiska värden beaktas i högre grad och att utfallen riskerar att inte bli lika enhetliga.³⁰

1.8 Forskningsläget

Det faktum att ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB generellt alltid tillämpas i fråga om unga lagöverträdare innebär att mycket forskning har gjorts på området. Nils Jareborg och Josef Zila har i sin bok *Straffrättens påföljdslära* redogjort för bestämmelsens innebörd och tillämpning, men även dess motiv. Jareborg och Zila har i sin bok även konstruerat en tabell som visar en procentuell minskning av det aktuella straffet beroende på den unga lagöverträdarens ålder, som används flitigt i rättspraxis. Även Martin Borgeke och Mari Heidenborg har behandlat 29 kap. 7 § BrB i sin bok *Att bestämma påföljd för brott*, där de har redogjort för dess innehåll och tillämpning.

29 kap. 3 § första stycket 3 BrB har inte tillämpats lika flitigt i domar där den tilltalade är ungdom. Dess innehåll och tillämpning har inte heller, innan ungdomsreduktionen slopades, forskats kring i särskilt stor omfattning. Anledningen till detta tros vara att ungdomsreduktionen har fångat ungdomar, varför en ytterligare reduktion inte ansetts ha behövts i dessa fall. Problematiskt är dock att den slopade ungdomsreduktionen medför att bestämmelsen skulle kunna aktualisera osäkerheter kring dess tillämpning i dessa ungdomsmål. Bestämmelsens innehåll och tillämpning har också berörts i Jareborg och Zilas bok *Straffrättens påföljdslära*. Dess innehåll och tillämpning har vidare berörts i Borgeke och Heidenborgs bok *Att bestämma påföljd för brott* samt Mats Dahlströms, Gösta Westerlunds samt Inger Nilssons bok *Brott och påföljder*.

---

²⁹ Peczenik (1995a), s. 12.

³⁰ *Ibid.*, s. 12.

Det faktum att ungdomsreduktionen har slopats avseende ungdomar, mellan arton och tjuogoett, som begår allvarliga brott, aktualiserar frågan huruvida 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kommer fånga upp de ungdomar som inte längre omfattas och i sådana fall hur. Johan Munck har i sin uppsats *Straffvärde och ungdom* berört 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB och dess tillämpning på ungdomar. Även Borgeke och Heidenborg har i sin ovan nämnda bok kort berört hur de båda bestämmelserna påverkar varandra och hur de hänger ihop. Det kan dock konstateras att det inte finns mycket forskning kring hur reglerna tillämpas i relation till varandra, samt i vad omfattning 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB fångar upp ungdomar som inte omfattas av ungdomsreduktionen. Det kan anses vara naturligt på grund av att ungdomsreduktionen sedan dess tillkomst har omfattat alla ungdomar i åldrarna femton upp till tjuogoett.

Uppsatsen syftar, som ovan nämnts, till att utröna *om* och i sådana fall *när* 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kommer tillämpas i de fall ungdomar inte längre omfattas av ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB. Uppsatsens slutsatser bidrar med en förståelse kring när ungdomsreduktionen är slopad och vilka omständigheter som krävs för att den tilltalades ungdom ska beaktas som en förmildrande omständighet. Vidare visar denna uppsats för- och nackdelar med dessa rättsliga konsekvenser utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv.

1.9 Disposition

Uppsatsen inleds med en redogörelse för grunderna i det svenska straffsystemet samt påföljdsbestämningens struktur och dess historia med särskilt beaktande av unga lagöverträdare. Kapitlet syftar till att förklara de ideologier och principer som präglar den svenska straffrätten för att möjliggöra ett bredare perspektiv av bestämmelsernas tillämpning. Vidare syftar kapitlet till att klargöra för de steg som aktualiseras vid bedömningen av den tilltalades ungdom, med hänsyn till såväl 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB som 29 kap. 7 § BrB. Det historiska perspektivet ger läsaren en ökad förståelse till varför regleringen ser ut som den gör idag. Kapitlet avslutas

med sammanfattande synpunkter som behandlar de viktigaste iakttagelserna i kapitlet.

Det tredje kapitlet innehåller en ingående förklaring av innehållet, motiven samt tillämpningen av ungdomsreduktionen som stadgas i 29 kap. 7 § BrB. I kapitlet redogörs även för innebörden av den slopade ungdomsreduktionen och vad denna har för inverkan på gällande rätt. Även motiven till den slopade ungdomsreduktionen förklaras. Kapitlet syftar till att ge läsaren en fördjupad förståelse för bestämmelsens tillämpning och dess motiv för att på så sätt kunna förstå efterföljande kapitel och diskussionen. Kapitlet avslutas med sammanfattande synpunkter där bestämmelsens innehåll och tillämpning diskuteras utifrån Peczeniks rättssäkerhetsteori.

Uppsatsens fjärde kapitel förklarar innehållet samt tillämpningen av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB samt hur bestämmelsen, enligt forskning, bör tolkas gällande unga lagöverträdare. I detta kapitel redogörs även för hovrättsdomar som har aktualiserat bestämmelsen i relation till unga lagöverträdare i syfte att klargöra för bestämmelsens tillämpning i praktiken. Detta kapitel syftar till att beskriva bestämmelsens tillämpning i praktiken samt hur bestämmelsen möjligtvis kommer användas på unga lagöverträdare som inte längre omfattas av ungdomsreduktionen. Detta kapitel avslutas med sammanfattande synpunkter där Peczeniks rättssäkerhetsteori appliceras på bestämmelsens innehåll och tillämpning.

Det femte och sista kapitlet innehåller en analys där de båda bestämmelserna ställs emot varandra. Detta i syfte att undersöka huruvida en tillämpning av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kan resultera i en straffreduktion för ungdomar i det fall de inte längre omfattas av ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB, och i sådana fall hur. Vidare kommer denna slutsats ställas mot Peczeniks rättssäkerhetsteori för att diskutera lagändringen ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

2 Det svenska påföljdssystemet och unga lagöverträdare

Detta kapitel redogör för den svenska straffrättens grunder och struktur. Det första avsnittet presenteras en historisk tillbakablick i syfte att få en djupare förståelse kring varför unga lagöverträdare sedan länge har särbehandlats i svensk straffrätt. I det andra avsnittet presenteras de bestraffningsideologier och principer som präglar den svenska straffrätten i syfte att förstå grunderna till varför straffsystemet ser ut som det gör idag. Det tredje avsnittet redogör för påföljdsbestämningens olika delar och vad de har för funktion. Kapitlet syftar till att ge läsaren en fördjupad förståelse för det svenska straffrättsliga systemet och dess struktur. Detta krävs för att förstå de aktuella bestämmelsernas bakgrund men även dess tillämpning var för sig och i relation till varandra.

2.1 En historisk tillbakablick

Särbehandlingen av unga lagöverträdare har anor sedan medeltiden, då det i landskapslagarna stadgades att endast ungdomar som hade fyllt femton år kunde dömas till straffrättsliga åtgärder för ett begånget brott. Även 1864 års Strafflag (SL) stadgade att barn blir straffmyndiga vid femton års ålder. Vid grova brott var dock straffmyndighetsåldern fjorton år. Motiven för särbehandlingen var att barn som inte uppnått nämnda åldrar inte var tillräckligt mogna som individer för att kunna stå ansvariga för sina handlingar.³¹ I det fall ungdomen hade uppnått straffbarhetsåldern tillämpades de straff som aktualiserades för vuxna, såsom exempelvis fängelse, straffarbete och dödsstraff. Utdömandet av dödsstraff kunde dock vara begränsad med hänsyn till ungdomens låga ålder. I vissa fall kunde en ungdomsreduktion även tillämpas avseende andra brott.³²

---

³¹ Nordlöf (2012), s. 175 f.

³² SOU 1977:83, s. 63.

Den moderna och sociologiska skolan förespråkade individualpreventiva åtgärder snarare än den vedergällning som tidigare präglade det straffrättsliga systemet. Detta motiverade ett reformarbete avseende bland annat frågan om bestraffning av unga lagöverträdare. Reformarbetet resulterade i att unga lagöverträdare kunde dömas till den frihetsberövande åtgärden *tvångsuppfostran* i det fall ungdomen hade begått brott innan 18 års ålder.³³ Åtgärden utgjorde ett alternativt straffrättsligt ingripande för fängelsestraff och innebar att ungdomen skulle uppnå de uppförandekriterier som fanns för att kunna bli frisläppt.³⁴ Tvångsuppfostran togs sedermera bort år 1947.³⁵

År 1935 infördes ungdomsfängelse genom *lagen om ungdomsfängelse (1935:343)*. Diskussioner hade sedan länge förts om att införa tvångsuppfostran även för unga i åldersgruppen arton till tjugo år. De fängelserna som fanns kunde inte rimligen tillgodose ungdomarnas behov på grund av resursbrist. Ungdomsfängelserna infördes med ett individualpreventivt syfte, då ungdomen där även fick genomgå olika vårdprogram och behandlingar. Det faktum att rätten hade skälig anledning att anta att ungdomen var i behov av behandling avseende dennes personliga utveckling och levnadsomständigheter utgjorde tillsammans med brottets beskaffenhet viktiga rekvisit för att ett ungdomsfängelsestraff skulle kunna dömas ut.³⁶

Genom en lagändring år 1952 begränsades påföljdsbestämningen för unga lagöverträdare då utdömande av fängelse, förvaring samt straffarbete endast gick i begränsad utsträckning. Det krävdes att särskilda skäl skulle föreligga för att unga lagöverträdare överhuvudtaget skulle kunna dömas till dessa påföljder. Under mitten av 1950-talet fick individualpreventionen ett ännu större genomslag i fråga om påföljder för unga lagöverträdare under 18 år, varför förslagen riktades in på att utesluta fängelsestraff helt för unga lagöverträdare. Den unge skulle således endast kunna dömas till vård mot sitt

---

³³ Nordlöf (2012), s. 163.

³⁴ SOU 1977:83, s. 63.

³⁵ Ibid., s. 165.

³⁶ Ibid., s. 63 f.

klandervärda beteende. Förslagen omfattade även att gälla huvudsakligen samma sak för unga lagöverträdare mellan arton och tjugo år, vilka dock undantagsvis kunde dömas till fängelse för sina gärningar.³⁷

BrB:s ikraftträdande år 1965 innebar att barnavården övertog ansvaret för de åtgärder som skulle vidtas gällande unga lagöverträdare. Den tidigare regleringen avseende unga lagöverträdare, stadgat i 1864 års strafflag, upphörde att gälla. De två påföljderna fängelse och straffarbete kom därefter att sammanfogas och benämndes härefter endast som fängelse.³⁸ Dåvarande 33 kap. 4 § BrB stadgade att rätten hade möjlighet att döma en person under arton år till ett lägre straff än som föreskrevs i den aktuella brottsbestämmelsen. Denna bestämmelse fungerade som en ungdomsreduktion liknande den som idag stadgas i 29 kap. 7 § BrB.³⁹ Den nya lagen stadgade att synnerliga skäl krävdes för att en person under 18 år skulle dömas till ett fängelsestraff. En person mellan arton och tjuogoett år kunde dömas till fängelse i det fall det förelåg särskilda skäl för detta. Vidare hade domaren ingen möjlighet att döma en person under tjuogoett år till livstids fängelse.⁴⁰ 33 kap. 4 § BrB kom därefter att utvidgas till att omfatta unga lagöverträdare upp till tjuogoett år då påföljden ungdomsfängelse avskaffades.⁴¹

Kritik mot påföljden ungdomsfängelse, på grund av dess tidsbestämhet, föranledde att en utredning kallad *Ungdomsfängelseutredningen* tillsattes. Ungdomsfängelseutredningen resulterade i ställningstagandet att ungdomsfängelsepåföljden med fördel skulle avskaffas.⁴² Vidare tillsattes Fängelsestraffkommittén år 1979 i syfte att presentera en grundlig översyn av fängelse som påföljd vid brott.⁴³ Kommittén framhävde vikten av att utdöma fängelsestraff för unga lagöverträdare med stor restriktivitet. Vidare

---

³⁷ Nordlöf (2012), s. 165.

³⁸ Ibid., s. 165 f.

³⁹ Holmgren, SvJT 2018 s. 346.

⁴⁰ SOU 1986:14, s. 434.

⁴¹ Holmgren, SvJT 2018 s. 346.

⁴² Prop. 1978/79:212, s. 43.

⁴³ Nordlöf (2012) s. 169; SOU 1986:14, s. 13.

konstaterade kommittén att rätten, vid utdömande av fängelsestraff för unga lagöverträdare under tjuogoett år, bör beakta den dömdes ålder vid straffmätningen. Reduceringen skulle därefter successivt minska med den unga lagöverträdarens ålder upp till tjuogoett år.⁴⁴

Fängelsestraffkommitténs förslag innebar att 29 kap. samt 30 kap. BrB infördes under slutet av 1980-talet, vilka riktas in på straffmätningen samt påföljdsval. De nya kapitlen resulterade i att åtgärder med individualpreventiva inslag minskade och eftersträvandet efter en allmän laglydnad skulle bedömas utifrån varje enskilt fall.⁴⁵ De nya kapitlen syftar till att sammanställa de bestämmelser som aktualiserades vid påföljdsbedömningen samt att upprätthålla enhetlighet och förutsebarhet i varje enskilt fall.⁴⁶ Den nuvarande innebörden av såväl 29 kap. 7 § BrB som 29 kap. 3 § BrB tillkom efter 1988 års påföljdsreform.⁴⁷

2.2 Bestraffningsideologier och principer

De olika bestraffningsideologierna förklarar *varför* människor bestraffas vid lagöverträdelser. Ideologierna delas in i de *absoluta* respektive de *relativa* straffteorierna. De *absoluta* straffteorierna behandlar frågan om vedergällning, vilket innebär att teorierna huvudsakligen tar sikte på lidande hos gärningsmannen. Exempelvis kan talionsprincipen nämnas, som myntat uttrycket ”*öga för öga, tand för tand*”. En rättsordning grundad på denna ideologi har inte använts i Sverige sedan länge. De *relativa* straffteorierna har istället ett brottsförebyggande syfte. De relativa straffteorierna delas in i två undergrupper; *allmänprevention* samt *individualprevention*.⁴⁸ De absoluta straffteorierna utgör inte längre en grund till den svenska rättsordningen och det är därför naturligt att dessa inte kommer beröras mer i uppsatsen.

---

⁴⁴ SOU 1986:14, s. 437 f.

⁴⁵ Nordlöf (2012), s. 170.

⁴⁶ Bäcklund m.fl., Brottsbalken (1 december 2021, version 19, JUNO) kommentaren till 29 kap.

⁴⁷ Holmgren, SvJT 2018 s. 346; Bäcklund m.fl., Brottsbalken (1 december 2021, Version 19, JUNO) kommentaren till 29 kap.

⁴⁸ Borgeke & Heidenborg (2016), s. 32 f.

2.2.1 Allmänprevention

Teorin om *allmänprevention* syftar till att straffet ska ha en avskräckande funktion för att på så sätt verka brottsförebyggande.⁴⁹ Teorin aktualiseras inte minst vid kriminaliseringsförfarandet eftersom straffrätten ständigt strävar efter att avskräcka medborgare från att begå brott. Det finns ingen mening att kriminalisera en viss handling om kriminaliseringen inte skulle aktualisera en viss avskräckning hos medborgarna.⁵⁰

Vidare kan allmänpreventionen delas in i två olika undergrupper: den *negativa* respektive *positiva* allmänpreventionen. Straffets avskräckande funktion kan hänföras till den negativa allmänpreventionen. Den positiva allmänpreventionen syftar istället till att skapa en moral i samhället som gör att individer inte begår brott. Den moralbildning som aktualiseras syftar till att skapa en norm hos människor som därefter ser ett visst beteende som förkastligt.⁵¹ Såväl den negativa som den positiva allmänpreventionen används som verktyg för lagstiftaren för att på så sätt påverka medborgarnas inställning till att begå brott.⁵²

2.2.2 Individualprevention

I Marburgprogrammet år 1882 uttrycktes principen om individualprevention på följande sätt:

*”avskräckning av den som inte behöver förbättras, förbättring av den som kan och behöver förbättras, oskadliggörande av den som behöver men inte kan förbättras”.*⁵³

Ovanstående uttryck visar de huvudkategorier som aktualiseras vid individualprevention. Individualpreventionen har det senaste århundrandet, i svensk rätt, inneburit att stort fokus ligger på att vårda och behandla

---

⁴⁹ Borgeke & Heidenborg (2016), s. 33.

⁵⁰ Jareborg & Zila (2017), s. 77.

⁵¹ Ibid., s. 76 f.

⁵² Holmgren, SvJT 2018 s. 347.

⁵³ Jareborg & Zila (2017), s. 85.

gärningsmannen.⁵⁴ Den förbättring som det individualpreventiva perspektivet aktualiserar syftar till att hjälpa gärningsmannen genom att tillhandahålla vård och behandlingar utifrån dennes behov för att förebygga att gärningsmannen begår fler brott.⁵⁵ Det individualpreventiva perspektivet förekommer inte minst vid verkställandet av ett straff då den dömdes beteende och inställning står i fokus.⁵⁶

Individualpreventionen gör att avskräckande åtgärder riktas särskilt mot de som samhället inte anser behöver förbättras. Vidare kan inkapacitering (i uttrycket benämnd ”oskadliggörande”) aktualiseras för andra gärningsmän, innebärande att de istället får avtjäna ett fängelsestraff. I fråga om inkapacitering beaktas den mängd farlighet som kan lokaliseras hos den aktuella gärningsmannen för att på så sätt bedöma fängelsestraffets längd. Bedömningen utgår ifrån hur stor chansen är att gärningsmannen skulle återfalla i brottslighet i framtiden.⁵⁷

2.2.3 Proportionalitet

Principen om proportionalitet aktualiseras under såväl lagstiftarens som domarens arbete. Det är viktigt att de straffskalor som aktualiseras i en viss straffbestämmelse också är proportionerlig med den mängd förkastlighet som gärningen innebär. Vidare måste domaren i sin rättskipning beakta de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet för att utröna vilket straff som är proportionerligt till gärningen. Fokus ska därmed ligga på att det straff som gärningsmannen döms till ska stå i proportion till den mängden av förkastlighet som gärningen innebär.⁵⁸

Det bör vidare beaktas att unga lagöverträdare ofta besitter lägre mognadsgrad än vuxna samtidigt som även erfarenheterna och förmågan att kontrollera sitt agerande är begränsat. Jareborg och Zila menar därför att

---

⁵⁴ Borgeke & Heidenborg (2016), s. 34.

⁵⁵ Jareborg och Zila (2017), s. 88.

⁵⁶ Holmgren, SvJT 2018 s. 347.

⁵⁷ Jareborg & Zila (2017), s. 86 f.

⁵⁸ Borgeke & Heidenborg (2016), s. 38.

proportionalitetsprincipen, i relation till skuldprincipen, utgör legitima grunder till att unga lagöverträdare bör särbehandlas. De menar att unga lagöverträdare, på grund av deras bristande mognad och erfarenhet, inte besitter den skuldförmåga som krävs för att de ska kunna dömas på samma sätt som en vuxen lagöverträdare.⁵⁹

2.2.4 Humanitet

Trots att gärningsmannen i fråga har begått ett brott kvarstår det faktum att ett utdömt straff innebär lidande för gärningsmannen på ett eller annat sätt. Det är därför viktigt att beakta gärningsmannens situation samtidigt som ett straff ska vara befogat i relation till de rådande omständigheterna och humanitetsprincipen.⁶⁰ Straffrättsliga sanktioner ska därmed utdömas med försiktighet och humanitetsprincipens innebörd motiverar en bedömning huruvida det aktuella straffet är proportionerligt.⁶¹ Principen i fråga förespråkar människors lika värde samt respekt för varje enskild människa. Naturligtvis innebär en fällande dom att gärningsmannen såväl har visat en skuld i relation till gärningen samtidigt som gärningen anses vara förkastlig och klandervärd i samhället.⁶² Ytterligare ett intresse rätten har att beakta under påföljdsbestämningen är gärningsmannens integritet. Vissa gärningar motiverar att gärningsmannens integritet kan åsidosättas genom att denne frihetsberövas.⁶³

Humanitetsprincipen har även fått stort utrymme gällande valet av påföljd som regleras i 30 kap. BrB.⁶⁴ Exempelvis stadgas i 30 kap. 4 § BrB att rätten särskilt ska ta hänsyn till omständigheter som resulterar i påföljder som är lindrigare än fängelse. Jareborg anför att fängelsestraffet påverkar såväl gärningsmannen som dennes familjemedlemmar samtidigt som det även kan

---

⁵⁹ Jareborg & Zila (2017), s. 75.

⁶⁰ Borgeke & Heidenborg (2016), s. 39.

⁶¹ SOU 2014:18, s. 12.

⁶² Jareborg & Zila (2017), s. 93 och 95.

⁶³ Ulväng, SvJT 2007 s. 11.

⁶⁴ Jareborg, SvJT 2003, s. 233.

ge negativa konsekvenser i fråga om arbetsliv samt det framtida sociala livet.⁶⁵

2.3 Påföljdsbestämningen

Vid påföljdsbestämningen aktualiseras såväl 29 kap. BrB om straffmätning och påföljdseftergift som 30 kap. BrB om val av påföljd. Nedan kommer de olika stegen behandlas i den ordning som de olika bestämmelserna ska beaktas av rätten.⁶⁶

2.3.1 Gradindelning av brott

En brottsbestämmelse innehåller alltid en straffskala som visar vilket straff som är aktuellt för varje brott.⁶⁷ Denna straffskala kan vidare kategoriseras utifrån de olika svårhetsgrader som finns för det aktuella brottet. Exempelvis kan brottet stöld delas in i tre olika grader: ringa stöld enligt 8 kap. 2 §, stöld av normalgraden enligt 8 kap. 1 § BrB samt grov stöld enligt 8 kap. 4 § BrB. De olika svårhetsgraderna av brottet stöld innehar vidare enskilda straffskalor utifrån den grad som aktualiseras.⁶⁸ HD har anfört att de *brottsinterna omständigheterna* har betydelse för gradindelningen av det specifika brottet. De brottsinterna omständigheterna framgår av varje specifik brottsbestämmelse men kan även gälla de för brottsbestämmelsen aktuella skyddsintressena.⁶⁹ I det fall brottet stöld är aktuellt kan exempelvis värdet av det stulna godset påverka brottets gradindelning i det specifika fallet.⁷⁰ HD har även anfört att gradindelningen stadgar vilket brott som faktiskt har begåtts varför rätten måste ta ställning till gradindelningen *innan* den går vidare till straffvärdesbedömningen.⁷¹

---

⁶⁵ Jareborg, SvJT 2003, s. 233.

⁶⁶ Jfr. Dahlström, Westerlund & Strand (2017), s. 530.

⁶⁷ Borgeke & Heidenborg (2016), s. 43.

⁶⁸ Ibid., s. 166.

⁶⁹ NJA 2014 s. 559, p. 7.

⁷⁰ Bäcklund m.fl., Brottsbalken (1 december 2021, version 19, JUNO) kommentaren till 29 kap. 1 §.

⁷¹ NJA 2011 s. 89, p. 9.

2.3.2 Straffvärde

29 kap. 1 § BrB stadgar vidare att rätten, vid påföljdsbestämningen, ska beakta den straffskala som framgår av brottsbestämmelsen utefter brottet eller brottens *straffvärde*. Bestämmelsen redogör främst för de *brottsexterna omständigheterna*. De försvårande respektive förmildrande omständigheterna i 29 kap. 2 och 3 §§ BrB kompletterar vidare bestämmelsen.⁷²

Straffvärdesbedömningen i 29 kap. 1 § BrB ska göras utifrån en enhetlig rättstillämpning. Straffvärdet är resultatet av en bedömning av brottets *förkastlighet* och *klandervärdhet* i relation till andra brott och dess innebörd aktualiserar därför proportionalitetsprincipen samt principen om ekvivalens i rättstillämpningen.⁷³ Straffvärdet kan således definieras som brottets svårhet i det enskilda fallet och även gärningens grad av klandervärdhet från lagstiftarens perspektiv.⁷⁴

Straffvärdet delas in det *abstrakta* straffvärdet och det *konkreta* straffvärdet. Det *abstrakta straffvärdet* utgörs av den straffskala som framgår av samtliga bestämmelser.⁷⁵ Det abstrakta straffvärdet utgör därför ett ständigt värde som genom kriminaliseringen även visar gärningens svårhet.⁷⁶ Det *konkreta straffvärdet* utgår istället från den klandervärdhet och förkastlighet gärningen innebär i det enskilda fallet. 29 kap. 1 § andra stycket BrB framhäver olika omständigheter som kan påverka utfallet utifrån det konkreta straffvärdet.⁷⁷ Bestämmelsen stadgar i sitt andra stycke att rätten vid denna bedömning ska beakta skadan, kränkningen eller faran som uppstått på grund av den aktuella gärningen. Rätten ska vidare beakta gärningsmannens skuld, det vill säga vad han insett eller borde ha insett kring skadan, kränkningen eller faran som gärningen orsakat. Även gärningsmannens motiv eller avsikt med gärningen

---

⁷² Dahlström, Strand & Westerlund (2017), s. 530; NJA 2014 s. 559, p. 7.

⁷³ Ibid., s. 528.

⁷⁴ Asp & von Hirsch, SvJT 1999 s. 151 f.

⁷⁵ Dahlström, Strand & Westerlund (2017), s. 529.

⁷⁶ Jareborg & Zila (2017), s. 105 f.

⁷⁷ Dahlström, Strand & Westerlund (2017), s. 528.

ska beaktas vid bedömningen. Angrepp mot människas liv, hälsa eller trygghet ska *särskilt* beaktas.

Rätten ska i varje enskilt fall beakta såväl objektiva som subjektiva omständigheter. De subjektiva omständigheterna kan innebära att straffvärdet såväl höjs som sänks genom de förmildrande respektive försvårande omständigheterna i 29 kap. 2 och 3 §§ BrB.⁷⁸

2.3.3 Straffmätning

Straffmätningens värde motsvarar det totala värde som det enskilda brottet anses ha efter att såväl straffvärdesbedömningen gällande 29 kap. 1–3 §§ BrB som reduktioner enligt 29 kap. 5 § samt 7 § BrB har beaktats.⁷⁹ Straffvärdet aktualiseras i fråga om gärningen. Straffmätningen tar istället sikte på en bedömning avseende den tilltalades handlingar efter att gärningen begicks.⁸⁰ Trots detta aktualiseras ungdomsreduktionen vid straffmätningen.⁸¹ Borgeke, med flera, har kommenterat påföljdsbestämningens struktur och förespråkar att rätten först har att ta ställning till och fastställa det konkreta straffvärdet, och därmed 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB, innan rätten därefter kan reducera straffet med hjälp av ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB.⁸² Trots detta tillämpas 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB sällan i straffvärdesbedömningen i praktiken, utan en generell sänkning sker med stöd av ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB.⁸³

2.3.4 Påföljdsval

Val av påföljd aktualiseras först då straffmätningens värde har fastställts.⁸⁴ Även påföljdsvalet påverkas av det faktum att den tilltalade är ungdom. I enlighet med 32 kap. 2 § BrB får rätten döma den unga lagöverträdaren till ungdomstjänst i det fall den tilltalade är under arton år samt om det är lämpligt

---

⁷⁸ Borgeke & Heidenborg (2016), s. 190; Munck (2002), s. 504.

⁷⁹ Victor, SvJT 2015 s. 173.

⁸⁰ SOU 2018:85, s. 212.

⁸¹ Ibid., s. 214.

⁸² Borgeke m.fl. SvJT 2006 s. 248.

⁸³ Se bland annat NJA 2007 s. 636.

⁸⁴ Dahlström, Strand & Westerlund (2017), s. 530.

med beaktande av dennes person och andra omständigheter. I det fall särskilda skäl föreligger kan en tilltalad över arton år men under tjuogoett år dömas till ungdomstjänst enligt bestämmelsens andra stycke. Det tredje stycket stadgar att rätten, om såväl böter som ungdomstjänst aktualiseras, ska välja ungdomstjänst i det fall detta inte är för omfattande.

32 kap. 3 § BrB ger även rätten möjlighet att förena ungdomsvård med ungdomstjänst eller dagsböter, i det fall brottslighetens straffvärde, art eller den tilltalades brottslighet motiverar detta. Enligt bestämmelsens andra stycke ska ungdomstjänst väljas istället för böter i det fall detta inte är för omfattande. Slutligen finns även en möjlighet att döma den unga lagöverträdaren till ungdomsövervakning i det fall ungdomstjänst och ungdomsvård inte anses tillräckligt i det enskilda fallet. Rätten ska då beakta brottslighetens straffvärde, art samt den tilltalades tidigare brottshistorik. Särskilda skäl krävs för att döma en tilltalad över arton år till ungdomsövervakning.

I det fall det finns ett beslut avseende ungdomskontrakt, ungdomstjänst eller ungdomsbevakning och den unga lagöverträdaren underlåter i väsentlig grad att följa dessa kan rätten enligt 32 kap. 4 § BrB undanröja påföljden, som inte är böter, och därefter besluta om en annan påföljd. Detta på talan av åklagare. Om det är tillräckligt får rätten även varna den unga lagöverträdaren.

Enligt 30 kap. 5 § BrB får den tilltalade, som är yngre än arton år, endast dömas till fängelse i det fall synnerliga skäl föreligger. 32 kap. 5 § BrB stadgar att lagöverträdare under arton år, i första hand ska dömas till sluten ungdomsvård istället för fängelse. Undantaget är dock om det finns särskilda skäl emot detta med beaktande av den tilltalades ålder vid tiden för lagföring eller annan omständighet. I enlighet med 29 kap. 7 § 2 st första meningen BrB är huvudregeln att unga lagöverträdare, under arton år, får dömas till högst tio års fängelse. Andra meningen stadgar dock att brottets svårhet kan tala för att rätten kan döma till längre fängelsestraff.

I det fall straffet stannar på böter kan ungdomen dömas att betala dagsböter, penningböter samt normerande böter i enlighet med 25 kap. 1 § BrB. I fråga om penningböter påverkas denna inte utav den tilltalades ungdom.⁸⁵ Dagsböter aktualiserar dock en reduktion på grund av den tilltalades ålder.⁸⁶

2.4 Sammanfattande synpunkter

Särbehandling av unga kan konstateras ha skett i Sverige under en lång tid och motiven till detta har länge varit densamma. Redan under 1800-talets SL anfördes att unga personer inte hade uppnått en tillräckligt hög mognadsgrad för att kunna stå ansvariga för sina handlingar. Under 1900-talet skedde ett antal reformer som resulterade i specifika straff avseende unga lagöverträdare, vilka syftade till att tillgodose ungdomars behov samt ge den unga den vård som krävdes för att det klandervärda beteendet skulle motverkas. Det individualpreventiva tankesättet har således präglat det system som gäller för unga lagöverträdare under en lång tid. Samtidigt har även humanitetsprincipen aktualiserats på så sätt att rättssystemet visar en högre tolerans gentemot ungdomar på grund av att deras mognadsnivå inte går att jämföra med en vuxens.

Det kan av ovan information konstateras att 29 kap. 7 § BrB och 29 kap. 3 § BrB aktualiseras under olika steg vid påföljdsbestämningen. Borgeke, med flera, har undersökt bestämmelsernas formella relation till varandra och har konstaterat att rätten *först* bör ta ställning till 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB, vilket påverkar *straffvärdet*, för att *därefter* tillämpa 29 kap. 7 § BrB, som aktualiseras vid *straffmätningen*. Utifrån bestämmelsernas utformning ska därför gärningens förkastlighet och klandervärdhet först bedömas genom en straffvärdesbedömning, vilken kan innebära att straffvärdet kan öka eller minska. Därefter ska ungdomsreduktionen appliceras på detta konkreta straffvärde. Detta ger alltså rätten möjlighet att bedöma gärningens förkastlighet och klandervärdhet i det enskilda fallet och därefter tillämpa den

---

⁸⁵ NJA 2014 s. 658, p. 9–10.

⁸⁶ Borgeke & Heidenborg (2016), s. 252.

ungdomsreduktion som generellt tillämpas för alla ungdomar. En sådan rättstillämpning öppnar upp möjligheten att beakta det mest rättvisa utfallet utifrån de rådande omständigheterna genom straffvärdesbedömningen. En generellt tillämpad ungdomsreduktion främjar dessutom förutsebarheten. En fördjupad diskussion angående Peczeniks teori i relation till de båda bestämmelserna var för sig och tillsammans följer av kommande kapitel.

3 Ungdomsreduktionen

Detta kapitel behandlar ungdomsreduktionen som stadgas i 29 kap. 7 § BrB. Dess första avsnitt beskriver bestämmelsens innebörd och tillämpning utifrån auktoritativa rättskällor. Det andra avsnittet presenterar de motiv som ligger till grund för ungdomsreduktionen, vilka har redogjorts för i doktrin och förarbeten. Det tredje avsnittet presenterar den proposition som låg till grund för den lagändring som den 2 januari 2022 trädde i kraft. Avsnittet innehåller även redogörelser kring lagändringens motiv och andra potentiella möjligheter att beakta den tilltalades ålder vid påföljdsbestämningen, då ungdomsreduktionen inte längre aktualiseras. Detta kapitel syftar till att ge läsaren en fördjupad förståelse för ungdomsreduktionens tillämpning, motiv och varför en lagändring kring denna har skett. Dessa kunskaper är viktiga för att förstå resonemang kring de rättsliga konsekvenserna, avseende beaktandet av den tilltalades ungdom vid påföljdsbestämningen, som följer av lagändringen.

3.1 Innebörd och tillämpning

Ungdomsreduktionen innebär enligt 29 kap. 7 § 1 st BrB att rätten ska döma en ung lagöverträdare, som ännu inte fyllt tjugoett år, till ett lindrigare straff än det som är föreskrivet i lag. Eftersom en person blir straffmyndig vid femton års ålder innebär detta att bestämmelsen är tillämplig på ungdomar som har fyllt femton år och ännu inte fyllt tjugoett år.⁸⁷ Det faktum att den tilltalade nyligen fyllt tjugoett år vid gärningstillfället torde inte påverka påföljdsbedömningen på så sätt att en reduktion sker på grund av dennes ålder.⁸⁸ 29 kap. 7 § BrB innebär att den unges ålder *ska* beaktas vid straffmätningen. Det krävs därför inte att det föreligger ett orsakssamband mellan den tilltalades ungdom och dennes handlande.⁸⁹ För att rätten ska

---

⁸⁷ Ågren, Brottsbalken (1962:700) kommentaren till 29 kap. 7 §, JUNO (Lexino).

⁸⁸ NJA 2012 s. 528, p. 13.

⁸⁹ Bäcklund m.fl., Brottsbalken (1 december 2021, version 19, JUNO), kommentaren till 29 kap. 7 §.

kunna tillämpa bestämmelsen krävs att ett utgångsvärde har fastställts innan ungdomsreduktionen beaktas. Detta utgångsvärde fastställs genom att rätten konstaterar *straffvärdet* för brottet som om den tilltalade hade varit vuxen. Detta straffvärde aktualiserar därefter en reduktion i enlighet med 29 kap. 7 § BrB.⁹⁰ HD har även klargjort att bestämmelsen inte påverkar det straffvärde som brottsligheten bedöms ha.⁹¹

Den 2 januari 2022 slopades ungdomsreduktionen i fråga om ungdomar mellan arton och tjuogoett år som begått allvarliga brott.⁹² Ikraftträdandet innebar att ett tredje stycke lades till i 29 kap. 7 § BrB. Bestämmelsen har numer följande lydelse:

”Har någon begått brott innan han eller hon fyllt tjuogoett år, ska hans eller hennes ungdom beaktas särskilt vid straffmätningen. Rätten får då döma till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

För brott som någon begått innan han eller hon fyllt arton år får det inte dömas till svårare straff än fängelse i tio år. Om fängelse på längre tid och på livstid är föreskrivet för brottet eller om det följer av 26 kap. 2, får det dock dömas till fängelse i högst fjorton år.

Första stycket gäller inte för brott som någon begått efter det att han eller hon fyllt arton år, om

- 1. det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år,*
- 2. det är fråga om försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott som avses i 1 §, eller*

---

⁹⁰ Ågren, Brottsbalken (1962:700) kommentaren till 29 kap. 7 §, JUNO (Lexino).

⁹¹ NJA 1991 s. 444 (på s. 448).

⁹² Bet. 2021/22:JuU5, s. 1.

3. *brottets straffvärde uppgår till fängelse i ett år eller mer.*”

I propositionen till lagändringen har framförts att den mest effektiva tillämpningen av slopandet är att rätten ska använda bestämmelsernas straffskala för att på så sätt avgränsa användningen av den nya lydelsen av 29 kap. 7 § BrB. Detta eftersom straffskalan i varje enskild brottsbestämmelse visar brottets svårhetsgrad i relation till andra brott.⁹³ Propositionen har vidare diskuterat risken att en för låg gräns för att tillämpa det tredje stycket minimeras genom att det lägsta föreskrivna straffet ska påverka huruvida det tredje stycket är tillämbart eller inte. Detta innebär att unga lagöverträdare, mellan arton och tjuogoett år, som begår mindre allvarliga brott fortsättningsvis kommer omfattas av ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB.⁹⁴

Det faktum att ungdomsreduktionen tillämpas mellan åldrarna femton och tjuogoett år innebär att en oönskad tröskeleffekt kan uppstå. HD har därför förespråkade en struktur som bör vara vägledande vid val av påföljd för unga lagöverträdare i relation till dennes ålder, vilken går ut på att den aktualiserade straffnedsättningen bör utgå ifrån hur långt under tjuogoett år den tilltalade är. Ju äldre den unga lagöverträdaren är desto mindre reduktion i straffmätningen. Rätten bör även beakta brottets *art* vid straffreduceringen. HD har även betonat att det finns mer fog att reducera ett långt fängelsestraff än kortvariga sådana eller då endast böter aktualiserats.⁹⁵

Vissa tabeller har konstruerats för att tydliggöra för reduktionens storlek, vilka bör tillämpas med restriktivitet. Detta eftersom reduktionens storlek inte uteslutande ska utgå från lagöverträdarens ålder, även brottslighetens straffvärde ska i viss mån beaktas.⁹⁶ Jareborg och Zila har konstruerat en sådan tabell vilken har fått stort genomslag i de svenska domstolarna och har

---

⁹³ Prop. 2021/22:17, s. 31 f.

⁹⁴ Ibid., s. 32.

⁹⁵ NJA 2000 s. 421 (på s. 430).

⁹⁶ Bäcklund m.fl., Brottsbalken (1 december 2021, version 19, JUNO) kommentaren till 29 kap. 7 §.

kommit att utgöra en etablerad konstruktion av bestämmelsens innebörd.⁹⁷

Tabellen ser ut på följande sätt⁹⁸:

Ålder	Straffnedsättning	Ungefärlig strafflängd
15 år	75 – 85 %	1/5
16 år	65 – 75 %	1/4
17 år	55 – 65 %	1/3
18 år	45 – 55 %	1/2
19 år	30 – 40 %	2/3
20 år	20 – 30 %	3/4

RÅ har i två domar i HD argumenterat för mer specifika riktlinjer gällande tillämpningen av 29 kap. 7 § BrB. I den ena domen argumenterade RÅ för att en viss procentuell minskning av straffet bör göras utifrån den unga lagöverträdarens ålder. HD anförde i sina domskäl att reduktionen blir större ju yngre den unga lagöverträdaren är. HD anförde vidare att åldern dock inte ensamt ska påverka reduktionen, varför en sådan schematisk regel är svår att tillämpa i praktiken. En sådan schematisk regel hade behövt innehålla ett stort antal undantag vilket påverkar dess vägledande syfte i en negativ riktning.⁹⁹

I den andra domen efterfrågade RÅ klarare riktlinjer i fråga om bötesstraff avseende unga lagöverträdare. I domskälen hänvisade HD till det nyss nämnda fallet och anförde vidare att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB skulle innebära svårigheter att tillämpa sådana riktlinjer som RÅ förespråkar.¹⁰⁰ Borgeke, med flera, har anfört att sådana svårigheter dock inte bör föreligga eftersom rätten ska tillämpa 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB restriktivt samt att denna bestämmelse även aktualiseras *innan* ungdomsreduktionen i påföljdsbestämningen.¹⁰¹ Trots HD:s uttalande menar Borgeke och Månsson att såväl HD som tingsrätterna och hovrätterna torde ha accepterat de aktuella

---

⁹⁷ SOU 2018:85, s. 130.

⁹⁸ Jareborg & Zila (2017), s. 158.

⁹⁹ NJA 2000 s. 421 (på s. 430 f).

¹⁰⁰ NJA 2005 s. 878 (på s. 882).

¹⁰¹ Borgeke m.fl., SvJT 2006 s. 253.

riktlinjerna. Borgeke och Månsson betonar att långa fängelsestraff kan motivera en större reduktion enligt 29 kap. 7 § BrB.¹⁰²

3.2 Motiv till särbehandling av unga lagöverträdare enligt doktrin och förarbeten

Som ovan nämnts ska straffet uppfylla såväl ett syfte som kravet på rättvisa. Inte minst ska straffet stå i proportion till den begångna gärningen. Proportionalitetsprincipen kan dock generera vissa avsteg, bland annat i de fall den tilltalade är ungdom. I enlighet med ideologin om individualprevention tar avsteget från proportionalitetsprincipen sikte på att hjälpa ungdomar bort från den brottsliga verksamheten samtidigt som syftet är att motverka brott.¹⁰³

Jareborg motiverar särbehandlingen i 29 kap. 7 § BrB med tre grunder, med utgångspunkt i den allmänna politiken.¹⁰⁴ För det första har personer under tjuugoett år en outvecklad ansvarsförmåga. Nervsystemet hos en individ är först färdigutvecklat vid arton års ålder samtidigt som unga personer inte hunnit utveckla förmågan att känna medlidande i samma utsträckning som en vuxen person. Varje enskild individ genomgår en inlärningsprocess i dessa åldrar vilket bör tas hänsyn till. Samhället kan inte heller kräva av en ungdom att denna har förståelse för samhällets intressen och värderingar. Unga personer har heller inte den självkontroll, förmågan att motstå gruppträck samt förmågan att kontrollera aggressiva impulser såsom en vuxen. Det ter sig därför naturligt att samhället kan ställa lägre krav på en ung person som begår brott.¹⁰⁵

Det har även konstaterats att unga lagöverträdare har en större sanktionskänslighet i relation till vuxna.¹⁰⁶ Detta innebär dels att ungdomar

---

¹⁰² Borgeke & Månsson (2018), s. 185 f.

¹⁰³ Holmgren, SvJT 2018 s. 346 ff.

¹⁰⁴ Jareborg & Zila (2017), s. 155; Jareborg, SvJT 1992 s. 268.

¹⁰⁵ Jareborg & Zila (2017), s. 155.

¹⁰⁶ Ibid., s. 155.

lider mer på det psykologiska planet vid bestraffning, dels att bestraffning påverkar den unga negativt på så sätt att dennes utveckling mot att bli en ordningsam vuxen individ äventyras. Besträffningen kan således ge en motsatt effekt eftersom den unga kan knyta kontakter med kriminella och därefter fortsätter med sin brottsliga verksamhet.¹⁰⁷

Vidare argumenteras för att samhället bör visa större tolerans mot unga lagöverträdare. Det faktum att individer gör misstag och dumheter innebär också att individen utvecklas och lär sig att bli en självständig och ansvarstagande vuxen.¹⁰⁸

3.3 Propositionen om slopad straffrabatt för unga lagöverträdare vid allvarlig brottslighet

I december 2017 tillsattes Ungdomsreduktionsutredningen i syfte att presentera förslag kring reformer avseende ungdomsreduktionen och hur unga lagöverträdare kan behandlas som lagöverträdare över tjuogoett år.¹⁰⁹ Regeringen presenterade i september 2021 propositionen till lagförslaget.¹¹⁰ Lagförslaget trädde i kraft den 2 januari 2021.¹¹¹

3.3.1 Motiven till den slopade ungdomsreduktionen

I propositionen presenterades statistik avseende ungdomsbrottsligheten vilken visar att ungdomar är överrepresenterade i kategorierna misstänka gärningsmän samt lagföringar i Sverige.¹¹² Propositionen presenterade flertalet olika situationer som enligt kriminalpolitiken föranleder att unga begår brott. Dessa situationer kan bland annat bero på socioekonomiska förhållanden, men även individens hemsituation presenteras som en faktor som ökar risken för ungdomsbrottslighet. I det fall unga begår allvarliga brott anförde propositionen att samhället ska kunna bemöta detta med

---

¹⁰⁷ SOU 2018:85, s. 218.

¹⁰⁸ Jareborg & Zila (2017), s. 155 f.

¹⁰⁹ Ibid., s. 375.

¹¹⁰ Prop. 2021/22:17, s. 1.

¹¹¹ Bet. 2021/22:JuU5, s. 1.

¹¹² Prop. 2021/22:17, s. 20.

proportionerliga straff i syfte att förebygga framtida brottsliga aktioner.¹¹³ En fortsatt tillämpning där unga lagöverträdare särbehandlas fullt ut skulle enligt propositionen innebära att det svenska straffsystemet skulle tappa dess legitimitet och trovärdighet. Detta eftersom påföljderna ska bestämmas utifrån brottets svårhet vilket de straffrättsliga sanktionerna ska stå i proportion till.¹¹⁴

Sverige har vidtagit en rad olika åtgärder i syfte att verka för ett effektivt och långsiktigt brottsförebyggande arbete och den slopade ungdomsreduktionen för unga vuxna vid allvarlig brottslighet är en av dem.¹¹⁵ Propositionen argumenterar för att ungdomsreduktionen framför allt riktas mot unga mellan femton och sjutton år. I det fall den unga är under arton år krävs det även att FN:s barnkonvention beaktas i alla frågor som rör barn. En sådan särbehandling väger således tyngre än tillämpningen av proportionalitetsprincipen.¹¹⁶

I propositionen anförs att den utvecklade ansvarstagande förmågan samt mognaden hos den unga successivt utvecklas i relation till dennes ålder. En sådan gräns som uppställts i förslagen, det vill säga arton års ålder, är legitim eftersom unga vid arton års ålder får en större mängd rättigheter och skyldigheter. Exempelvis särbehandlas inte ungdomar över arton år vid häktningsprocesser. Inte heller särbehandlas unga mellan arton och tjuugoett år i andra nordiska länder.¹¹⁷

3.3.2 Andra potentiella möjligheter att beakta den tilltalades ålder efter lagändringen

Den slopade ungdomsreduktionen vid allvarlig brottslighet innebär inte nödvändigtvis att den unga lagöverträdarens ålder inte har betydelse vid bedömningen. Flertalet remissinstanser har poängterat att slopandet kan

---

¹¹³ Prop. 2021/22:17, s. 21 f.

¹¹⁴ Ibid., s. 24.

¹¹⁵ Ibid., s. 22.

¹¹⁶ Ibid., s. 23.

¹¹⁷ Ibid., s. 23 f.

föranleda en vidare tillämpning av 29 kap. 3 § BrB där de förmildrande omständigheterna stadgas. Uppsala tingsrätt har vidare problematiserat att en sådan tillämpning kommer påverka förutsebarheten och enhetligheten i rättspraxis i en negativ riktning.¹¹⁸ Ungdomsreduktionsutredningen har kommit fram till slutsatsen att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kommer att tillämpas i större utsträckning när ungdomsreduktionen slopas. Som ovan nämnts motiveras en straffreduktion för unga lagöverträdare med att de är mer känsliga för straffsanktioner samt att unga har mindre skuld avseende en gärning och gärningen anses därför inte lika klandervärd. Ungdomsreduktionsutredningen motiverar sitt ställningstagande med att 29 kap. 7 § BrB påverkar *straffmätningen*, dock inte *straffvärdet*. Vidare anføres att det faktum att den unga tilltalade har mindre skuld och klandervärdhet också spelar in på de omständigheter som föreligger vid brottet. Detta innebär att 29 kap. 7 § BrB har täckt rekvisitet att det ska föreligga ett orsakssamband mellan den tilltalades handlande och dennes bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga.¹¹⁹

3.4 Sammanfattande synpunkter

Ungdomsreduktionen appliceras idag generellt på alla ungdomar under tjuugoett år, med undantag för unga tilltalade mellan arton och tjuugoett år som har begått allvarliga brott. Bestämmelsen syftar till att iakttäta att unga tilltalade har en utvecklad ansvarsförmåga, varför samhället bör ställa lägre krav på dem. Vidare har en sådan ung person en större sanktionskänslighet än vuxna, då den ungas utveckling påverkas negativt. Det kan även konstateras att samhället bör ha större tolerans gentemot unga tilltalade och inse att individer gör misstag i utvecklingsprocessen. Dagens tillämpning av ungdomsreduktionen visas främst av en av Jareborg och Zila framtagen tabell där en procentuell reduktion görs utifrån den unga tilltalades ålder. HD har framhåvt problematiken med en för strikt tillämpning av sådana riktlinjer, eftersom det inte endast är åldern som ska påverka reduktionen.

---

¹¹⁸ Prop. 2021/22:17, s. 36.

¹¹⁹ SOU 2018:85, s. 270 ff.

Propositionen till lagförslaget presenterade att ungdomar står för majoriteten av lagföringar samt att de är överrepresenterade som misstänkta gärningsmän i Sverige. Lagförslaget resulterade i att ungdomsreduktionen slopades den 2 januari 2022 för ungdomar som begår allvarliga brott. Reformen syftar till att upprätthålla legitimiteten och trovärdigheten för det svenska straffrättssystemet, eftersom en fortsatt fullt ut tillämpad ungdomsreduktion enligt propositionen hade omkullkastat detta.

Utifrån Peczeniks teori om rättssäkerhet kan följande konstateras. De tabeller som beaktas vid tillämpningen av ungdomsreduktionen talar för en hög grad av förutsebarhet eftersom dessa tabeller, i praktiken, oftast tillämpas. Tabellerna innebär vidare att en specifik procentsats alltid reduceras från straffet beroende på den tilltalades ungdom.

Som Peczenik själv redogjort för krävs en viss balans mellan förutsebarhet å ena sidan och etiska värden och rättviseresonemang å andra sidan. Den tabell som aktualiseras vid ungdomsreduktionens tillämpning har en hög grad förutsebarhet avseende reduktionens innebörd på det enskilda brottet eftersom bedömningen är generaliserad och utgår från den tilltalades ålder. Baksidan av detta mynt är dock att tabellen innebär att rätten i det enskilda fallet inte får något som helst utrymme att bedöma de etiska värdena och rättvisan utifrån det enskilda fallet. Bedömningen avseende ungdomsreduktionen utgår således från en objektiv omständighet, den tilltalades ungdom, och påföljdsbestämningen riskerar därför att ge en skev återspeglning av den enskilda gärningens allvar. I värsta fall innebär en sådan lagstiftning, som propositionen har framhållt, att förtroendet för det svenska rättsväsendet sätts ur spel på grund av att det utdömda straffet inte återspeglar brottets svårhet.

4 Den tilltalades ungdom som en förmildrande omständighet

Detta kapitel redogör för innebörden och tillämpningen av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB. I kapitlets första avsnitt presenteras allmän information om de förmildrande omständigheterna och dess syfte. Det andra avsnittet redogör för innebörden och tillämpningen av bestämmelsens tredje punkt, vilken är aktuell för uppsatsen. Det tredje avsnittet redogör för olika diskussioner som har förts kring den tilltalades ungdom som förmildrande omständighet, utifrån såväl förarbeten som doktrin. Rättspraxis från HD presenteras vidare i kapitlets fjärde kapitel medan hovrättspraxis presenteras i det femte kapitlet. Kapitlet syftar till att ge läsaren en djupare förståelse kring 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB och dess tillämpning. Detta är nödvändigt för att utreda i vad mån den tilltalades ungdom kan fångas upp som en förmildrande omständighet i det fall den unga lagöverträdaren inte längre omfattas av ungdomsreduktionen. En redogörelse för hovrättsdomar där bestämmelsen aktualiserats ger ett praktiskt perspektiv som är värdefullt senare i analysen.

4.1 Allmänt om de förmildrande omständigheterna

De förmildrande omständigheterna i 29 kap. 3 § BrB tar sikte på sådana omständigheter som spelar in på den tilltalades förmåga att ta ansvar för sina handlingar samt dennes skuld i förhållande till det aktuella brottet. Bestämmelsen ställer upp en exemplifierad lista över de omständigheter som ger en lindrande verkan på brottets svårighetsgrad. Listan är inte uttömmande men utgör de vanligaste och mest betydelsefulla omständigheterna som kan få en lindrande verkan. Bestämmelsens karaktär, vilken ger den tilltalade en fördel, gör att bestämmelsen inte behöver tillämpas med en sådan restriktivitet som motsatta bestämmelsen avseende *försvårande* omständigheter i 29 kap. 2 § BrB. I lagkommentaren diskuteras dock bestämmelsens tillämpning och följande anförs: *”Däremot talar intresset av en enhetlig rättstillämpning för att endast sådana omständigheter som ger*

*beaktansvärda skillnader i konkret straffvärde bör tillåtas påverka straffvärdet.”*¹²⁰ Det straff som utdöms syftar till att återspegla brottets svårighet vilket innebär att de försvarande respektive förmildrande omständigheterna ger vägledning i hur svårt straffet ska vara.¹²¹

I regel ligger bevisbördan hos åklagaren som ska bevisa att bestämmelsen inte ska beaktas. Dock åtnjuter åklagaren en bevislättning på så sätt att bevisbördan anses uppfylld i det fall den tilltalade åberopar blanka påståenden eller om invändningen anses obefogad. Bevislättningen gäller inte för åklagaren i de fall dessa omständigheter inte går att utesluta.¹²²

4.2 Den tilltalades bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga

Den tredje punkten i 29 kap. 3 § BrB är aktuell för förevarande uppsats vilken främst riktas in på unga lagöverträdare. Detta utesluter dock inte att bestämmelsen även kan aktualiseras i fråga om vuxna.¹²³ 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB är vidare *inte* generellt tillämplig endast på den grunden att den tilltalade är en ungdom.¹²⁴ Bestämmelsen lyder:

”Som förmildrande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet ska, vid sidan av vad som är föreskrivet för vissa fall, särskilt beaktas

...

3. om den tilltalades handlande stått i samband med hans eller hennes bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga.”

---

¹²⁰ Ågren, Brottsbalken (1962:700), kommentaren till 29 kap. 3 §, JUNO (Lexino).

¹²¹ Prop. 2009/10:147 s. 27.

¹²² Ågren, Brottsbalken (1962:700), kommentaren till 29 kap. 3 §, JUNO (Lexino).

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Dahlström, Strand & Westerlund (2017), s. 534.

Det faktum att den tilltalade har en bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga som stått i samband med handlingen är således en förmildrande omständighet som påverkar straffvärdet i en lindrande riktning.¹²⁵ De omständigheter som aktualiserar en tillämpning av bestämmelsen behandlar frågor om den tilltalades *skuld* eller den förmåga denne hade att vid gärningstillfället att *ta ansvar* för handlingen.¹²⁶ 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB är tillämplig i det fall den tilltalade har en bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga som *avviker* från det som anses vara normalt avseende de för den tilltalade jämförbara personer. Med jämförbara personer menas exempelvis personer i samma ålder som den tilltalade. Det är vidare inte en tillräcklig brist att den tilltalade har ett omdömeslöst beteende.¹²⁷

En sådan avvikelse som krävs kan exempelvis beröra unga lagöverträdares bristande utveckling, erfarenhet eller omdömeslöshet i relation till andra i samma ålder.¹²⁸ Bestämmelsen blir först tillämplig då ett *orsakssamband* råder mellan den tilltalades bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga och den brottsliga gärningen.¹²⁹ Jareborg och Zila har konstaterat att bestämmelsen bör tillämpas med försiktighet eftersom ett stort antal tilltalade möjligtvis hade åberopat omdömeslösheten som en anledning till straffreduktion.¹³⁰

Det bör dock noteras att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB genomgick en förändring avseende dess ordalydelse i samband med reformen år 2010. Innan reformen krävdes att den tilltalades handlande stått i samband med hans eller hennes *uppenbart* bristande utveckling erfarenhet eller omdömesförmåga. Reformen resulterade i att kravet på att denna brist skulle vara *uppenbar* slopades. Lagrådet befarade, på grund av den nya ordalydelsen, att bestämmelsen tillämpning skulle innebära en avsevärd utvidgning, vilket

---

¹²⁵ Ågren, Brottsbalken (1962:700), kommentaren till 29 kap. 3 §, JUNO (Lexino).

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Prop. 2009/10:147, s. 45.

¹²⁸ Dahlström, Strand & Westerlund (2017), 534.

¹²⁹ Prop. 2009/10:147, s. 45.

¹³⁰ Jareborg & Zila (2017), s. 119

enligt propositionen till lagändringen inte var intentionen.¹³¹ I propositionen problematiserades att de förmildrande respektive försvårande omständigheterna sällan återopades i domskälen, vilket innebar att allvarigare brott kunde resultera i samma straff som brott av lindrigare sort. I propositionen till denna lagändring framhölls att sloandet av det kvalificerade rekvisitet syftade till att nyansera tillämpningen av de förmildrande och försvårande omständigheterna för att på ett bättre sätt spegla brottets allvar. I såväl allvarliga våldsbrott som andra brott måste omständigheterna i det enskilda brottet bedömas på ett tillfredsställande sätt.¹³²

4.3 Diskussioner i förarbeten och doktrin kring den tilltalades ungdom som förmildrande omständighet

Ungdomsreduktionsutredningen anförde att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB, innan ungdomsreduktionen slopades, har beaktats *mot bakgrund av* 29 kap. 7 § BrB. Ungdomsreduktionsutredningen menade att detta innebär att det är naturligt att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kommer tillämpas i större utsträckning i de fall som omfattas av den slojade ungdomsreduktionen.¹³³ Vidare anfördes att förarbetena till 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB också beaktas utifrån ungdomsreduktionens existens, vilket också innebär att det finns en viss korrelation dem emellan.¹³⁴ I propositionen har anförts att den tilltalades ungdom även framöver kan beaktas genom tillämpning av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB. Flertalet remissinstanser har betonat att bestämmelsen kan komma att tillämpas i större utsträckning. Uppsala tingsrätt har anført att denna tillämpning riskerar äventyra förutsebarheten och enhetligheten i rättspraxis. I propositionen argumenteras för att detta inte

---

¹³¹ Prop. 2009/10:147, s. 30

¹³² Ibid., s. 27 f.

¹³³ SOU 2018:85, s. 272.

¹³⁴ Ibid., s. 274.

skulle äventyra enhetligheten och förutsebarheten eftersom rätten ännu har dessa principer att beakta i varje enskild bedömning.¹³⁵

Utredningen för nya påföljder, *påföljdsutredningen*¹³⁶, har diskuterat en utökad tillämpning av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB. Påföljdsutredningen argumenterade för att i det fall 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB skulle utgöra det enda redskapet för att reducera straffvärdet för en ung tilltalad skulle detta troligtvis utnyttjas av rätten. Vidare konstaterades att en schematisk bedömning är att föredra eftersom en individualiserad bedömning hade inneburit att andra utredningsinslag hade behövt inhämtas än som görs idag.¹³⁷ Påföljdsutredningen har vidare argumenterat för att den tilltalades ungdom alltid, på något sätt, ska beaktas vid påföljdsbestämningen. Det argumenteras för att såväl utveckling som erfarenheter utvecklas successivt med den tilltalades ålder samt att människor lär sig genom sina misstag. På dessa grunder är det enligt påföljdsutredningen en självklarhet att den tilltalades ålder ska beaktas vid påföljdsbestämningen. Det faktum att personer mellan arton och tjugo år fortfarande befinner sig i en mognadsprocess talar för att reduktionen ska gälla även dessa åldrar.¹³⁸

Innan ungdomsreduktionens slopande konstaterades av såväl Munk som HD att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB sällan behandlas i det fall ungdomsreduktionen tillämpas.¹³⁹ Att bedömningen uteblir kan bero på att rätten anser att den unga tilltalades bristande mognad kan anses tillräckligt beaktad genom tillämpningen av ungdomsreduktionen.¹⁴⁰ Munck har argumenterat vidare kring korrelationen mellan 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB och ungdomsreduktionen. Vid tillämpningen av ungdomsreduktionen har ungdomar *generellt* fått ett reducerat straff. Detta har inneburit att straffvärdet i sig inte har en självständig betydelse i påföljdsbestämningen och därför inte heller fått stort utrymme i domskälen. Munck menar att det

---

¹³⁵ Prop. 2021/22:17, s. 36.

¹³⁶ SOU 2012:34, s. 1.

¹³⁷ Ibid., s. 802.

¹³⁸ Ibid., s. 800 f.

¹³⁹ Munck (2002), s. 505; NJA 2007 s. 636 (på s. 648).

¹⁴⁰ SOU 2012:34, s. 455.

oftast föreligger en bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga hos unga tilltalade eftersom ungdomar först vid arton års ålder erhåller ett fullt utvecklat nervsystem. Munck menar att det är uppenbart att barn saknar den empati samt förmåga att tillvarata andras intressen på samma sätt som en vuxen person. Inte heller har barn den självkontroll som vuxna anses ha. Att åldern är en bidragande faktor till gärningen är därför *uppenbart*. Rättsläget är dock oklart avseende bedömningen av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB gällande unga som inte har en psykisk sjukdom eller störning.¹⁴¹

Straffvärdet är normalt lägre i det fall brottet har utförts av unga tilltalade eftersom gärningen har stått i samband med dennes bristande utveckling, erfarenhet och omdömesförmåga.¹⁴² Borgeke och Heidenborg anför att bestämmelserna i viss mån överlappar varandra men att bestämmelsernas syften är olika. Medan 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB syftar till att sänka straffvärdet för ungdomar eftersom de inte är lika utvecklade som vuxna personer, tillämpas ungdomsreduktionen eftersom ungdomar bland annat har större sanktionskänslighet.¹⁴³

4.4 Rättspraxis från HD

NJA 1996 s. 63 gällde tre minderåriga lagöverträdare som hade innehaft falska identitetshandlingar i syfte att godkännas inträde till en klubb. HD konstaterade att identitetshandlingarna inte var avsedda för andra ändamål än det sagda och att de därför inte hade någon avsikt att skada någon annan genom handlingen. HD anförde att de tre minderåriga lagöverträdarna hade agerat i *ungdomligt oförstånd* och kunde inte inse de konsekvenser som skulle följa av deras handlingar.¹⁴⁴ Borgeke och Heidenborg har analyserat domen och anförde att det ”*får förstås*” att HD tillämpade 29 kap. 3 § första stycket 3

---

¹⁴¹ Munck (2002), s. 505 ff.

¹⁴² Bäcklund m.fl., Brottsbalken (1 december 2021, version 19, JUNO), kommentaren till 29 kap. 3 §.

¹⁴³ Borgeke & Heidenborg (2016), s. 251.

¹⁴⁴ NJA 1996 s. 63, (på s. 67 f).

BrB i straffvärdesbedömningen.¹⁴⁵ Detta framgår dock inte direkt av HD:s domskäl, där en hänvisning endast sker till ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB.¹⁴⁶ Borgeke har vidare konstaterat att säkra slutsatser inte kan dras utifrån domen eftersom HD synes ha förväxlat ungdomsreduktionen med omständigheter som hänförs till straffvärdet.¹⁴⁷

I **NJA 2000 s. 314** gjorde en man i tjugooårsåldern sig skyldig till bland annat grovt olaga hot, hot mot tjänsteman och vapenbrott. Den tilltalades syfte med gärningen var att han ville bevisa att samhället inte hjälper de som är i behov av hjälp.¹⁴⁸ Det framgick av det rättspsykiatriska utlåtandet att det förelåg ett samband mellan handlingen och den tilltalades *personlighetsmässiga omognad*. HD konstaterade att det samband som krävs för att bestämmelsen ska aktualiseras naturligt föreligger i det fall lagöverträdaren är en ungdom. Ungdomsreduktionen fångar till stor del upp ungdomsmålen, dock finns det i vissa fall skäl att även särskilt beakta 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB. HD ansåg att den tilltalade *inte* hade ett avvikande beteende i relation till andra i dennes ålder. Sambandet hade dock en inte oväsentlig betydelse på straffvärdesbedömningen vilket motiverade att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB beaktades.¹⁴⁹ Domen innebär att vissa fall motiverar ett särskilt uppmärksammande av orsakssambandet i fråga, bland annat i de fall straffvärdet har en särskild inverkan på valet av påföljd.¹⁵⁰ Det har vidare argumenterats för att omständigheterna i förevarande fall är säregen vilket innebär att några klara slutsatser inte går att dra kring *när* 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB ska beaktas. Ett antagande är dock att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB aktualiseras i större utsträckning i det fall ungdomsreduktionen inte genererar en stor förändring i påföljdsbestämningen. Exempelvis i detta fall då den tilltalade närmar sig tjugooett års ålder då ungdomsreduktionen inte längre har någon verkan.¹⁵¹

---

¹⁴⁵ Borgeke & Heidenborg (2016), s. 198.

¹⁴⁶ Jfr. NJA 1996 s. 63, (på s. 67 f).

¹⁴⁷ Borgeke m.fl., SvJT 2006 s. 253.

¹⁴⁸ NJA 2000 s. 314, (på s. 314 f).

¹⁴⁹ Ibid., (på s. 321 f).

¹⁵⁰ Bäcklund m.fl., Brottsbalken (1 december 2021, version 19, JUNO), kommentaren till 29 kap. 3 §.

¹⁵¹ SOU 2012:34, s. 778.

HD har även i **NJA 2001 s. 894** beaktat 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB i relation till den tilltalades ålder. Den tilltalade var mellan femton och arton år när han gjorde sig skyldig till sexuella övergrepp mot barn. Barnen tillhörde den familj dit den tilltalade hade blivit omplacerad. HD anförde i sina domskäl att hans bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga stod i samband med handlingen. Vidare konstaterade HD att den tilltalade saknade förmåga att inse graden av kränkning han hade utsatt målsäganden för.¹⁵²

4.5 Hovrättsdomar

I avsnittet presenteras de hovrättsdomar som framkommit genom sökning i databasen JUNO.¹⁵³ Av de nittioen sökträffar sökordet genererade behandlade trettiosex domar unga lagöverträdare. Endast de hovrättsdomar där den tilltalade var under tjuogoett år samt där 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB har omnämnts behandlas nedan, varför totalt trettiosex domar behandlas. Denna avgränsning har gjorts eftersom syftet är att analysera hur 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB behandlas mot bakgrund av den tilltalades ungdom. Nedan berörda domar har genererat även andra omständigheter, varför domarna har delats in i olika kategorier.

4.5.1 Den unga tilltalades psykiska störning eller sjukdom som en förmildrande omständighet

Utav de sammanlagt trettiosex hovrättsdomarna har tjuogo domar resulterat i att hovrätterna berörde 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB eftersom den unga tilltalade hade en psykisk störning eller sjukdom.¹⁵⁴ Vidare kan konstateras

---

¹⁵² NJA 2001 s. 894, (på s. 898 f).

¹⁵³ Se avsnitt 1.6.

¹⁵⁴ Se Göta hovrätts dom, 2016-06-08, i mål nr B 1097-16; Svea hovrätts dom, 2013-10-18, i mål nr B 8065-13; Svea hovrätts dom, 2019-04-04, i mål nr B 2193-19; Göta hovrätts dom, 2016-09-13, i mål nr B 1979-16; Svea hovrätts dom, 2012-04-30, i mål nr B 2311-12; Svea hovrätts dom, 2021-02-17, i mål nr B 10121-20; Hovrätten över Skåne och Blekinges dom, 2021-04-13, i mål nr B 3189-20; Hovrätten över övre Norrlands dom, 2019-06-19, i mål nr B 953-18; Svea hovrätts dom, 2017-01-20, i mål nr B 7483-16; Hovrätten för västra Sveriges dom, 2017-04-07, i mål nr B 1158-17; Svea hovrätts dom, 2015-04-08, i mål nr B 600-15; Hovrätten över Skåne och Blekinges dom, 2020-03-26, i mål nr B 3189-19; Hovrätten för nedre Norrlands dom, 2012-03-16, i mål nr B 1193-11; Hovrätten för västra Sveriges dom, 2018-02-08, i mål nr B 4204-17; Hovrätten över Skåne och Blekinges dom, 2020-03-31, i mål nr B 347-20; Hovrätten för västra Sveriges dom, 2020-03-23, i mål nr B

att hovrätterna i fyra fall argumenterade för att de tilltalade visserligen hade en psykisk störning eller sjukdom, men att det inte förelåg något orsakssamband mellan dessa och den av den tilltalade utförda gärningen.¹⁵⁵

Intressant att nämna är att hovrätterna i två av de ovan nämnda målen, där 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB tillämpades, *inte* diskuterade huruvida det förelåg ett orsakssamband mellan de aktuella bristerna i utveckling, mognad och omdömesförmåga och den aktuella gärningen.¹⁵⁶ Att det ska föreligga ett orsakssamband mellan gärningen och bristen är ett rekvisit som måste vara uppfyllt för att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB ska kunna tillämpas.

4.5.2 Den tilltalades ungdom som en förmildrande omständighet

Svea hovrätt har i två domar, från 2014 och 2015, tillämpat 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB och diskuterat detta i relation till den tilltalades unga ålder. Svea hovrätt anförde i målet från 2014 att den tilltalade hade *”gett ett förhållandevis omoget intryck, även med beaktande av hans ålder.”*. Svea hovrätt diskuterade vidare att flertalet vittnesmål talade för att den tilltalade hade handlat på ett sätt som var väldigt olikt honom samt att gärningen hade lett till stor förvåning hos vittnena. Svea hovrätt menade därför att det fanns ett orsakssamband mellan den, så kallade, *”överdrivna reaktionen”* och den tilltalades personliga mognad. Svea hovrätt beaktade därför detta som en förmildrande omständighet i enlighet med 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB. Den tilltalade gjorde sig skyldig till grov misshandel efter att ha angripit målsägande med kniv.¹⁵⁷

1642-20; Svea hovrätts dom, 2013-04-17, i mål nr B 1724-13; Svea hovrätts dom, 2015-03-06, i mål nr B 533-15; Hovrätten för västra Sveriges dom, 2021-06-14, i mål nr B 2682-21; Svea hovrätts dom, 2014-04-07, i mål nr B 925-14.

¹⁵⁵ Se Göta hovrätts dom, 2021-09-30, i mål nr B 62; Svea hovrätts dom, 2013-12-20, i mål nr B 9777-13; Svea hovrätts dom, 2013-04-26, i mål nr B 1395-13; Hovrätten över Skåne och Blekinges dom, 2020-04-29, i mål nr B 754-20.

¹⁵⁶ Se Svea hovrätts dom, 2015-03-06, i mål nr B 533-15; Svea hovrätts dom, 2014-04-07, i mål nr B 925-14.

¹⁵⁷ Se Svea hovrätts dom, 2014-05-07, i mål nr B 1172-14.

I målet från 2015 beslutade Svea hovrätt, i likhet med tingsrätten, att den tilltalades bristande utveckling innebar att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB i någon mån var tillämplig. Den tilltalade stod åtalad för våldtäkt samt sexuell utnyttjande av barn. Tingsrätten anförde att det *inte* förelåg en avvikande brist enligt bestämmelsen hos den tilltalade i relation till jämnåriga, vilket generellt hade krävts för att tillämpa bestämmelsen. Tingsrätten anförde att det enligt det rättspsykiatriska utlåtandet förelåg ett orsakssamband mellan den tilltalades personlighetsmässiga omognad och gärningen. Tingsrätten argumenterade för att *sambandet* i det enskilda fallet var av sådan art att detta utgjorde en förmildrande omständighet. Noteras bör att den unga tilltalade inte begick gärningen under påverkan av en allvarlig psykisk störning och han led inte heller av en allvarlig psykisk störning vid domstillfället. Förutsättningarna för överlämning till särskild vård var inte heller uppfyllda.¹⁵⁸ Det kan här konstateras att det rättspsykiatriska utlåtandet uttalat att den tilltalades personlighetsmässiga omognad hade ett visst samband till gärningen. Resonemanget liknar HD:s resonemang i målet från år 2000, där den tilltalades personlighetsmässiga omognad också stod i samband med gärningen.¹⁵⁹ En vidare definition av begreppet *personlighetsmässig omognad* finns dock inte.

Hovrätterna har i fyra domar diskuterat den tilltalades ålder och varför detta inte utgjorde en förmildrande omständighet. Hovrätten över övre Norrland konstaterade att den tilltalade, som var 17 år vid gärningstillfället, inte fick sin ålder beaktad som en förmildrande omständighet.

Hovrätten anförde vidare att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB, *mot bakgrund av* ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB, endast tillämpas i det fall det förekommer omständigheter som klart avviker från ungdomar generellt. Det hade enligt hovrätten inte bevisats att den tilltalade i detta mål avvek på ett sådant sätt från ungdomar i dennes ålder. Den tilltalade stod åtalad för narkotikabrott.¹⁶⁰

---

¹⁵⁸ Se Svea hovrätts dom, 2015-06-02, i mål nr B 325–15.

¹⁵⁹ Jfr NJA 2000 s. 314, (på s. 321).

¹⁶⁰ Se Hovrätten för övre Norrlands dom, 2014-06-17, i mål nr B 319–14.

Svea hovrätt har i en dom kort redogjort för att det i det enskilda fallet inte framkommit några skäl att särskilt beakta den tilltalades unga ålder som en förmildrande omständighet vid straffvärdebedömningen. Den tilltalade stod åtalad för skadegörelse.¹⁶¹ Vidare har Malmö tingsrätt i en dom valt att beakta två tilltalades unga ålder (femton och ett halvt år) som en förmildrande omständighet för att därefter även beakta ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB. Domen överklagades och hovrätten över Skåne och Blekinge anförde att det inte framkommit sådana omständigheter som skulle tala för att rätten skulle beakta de tilltalades ålder i fråga om 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB. Den tilltalade stod åtalad för grov misshandel.¹⁶²

Även Hovrätten för västra Sverige har diskuterat beaktandet av den unga tilltalades ålder som en förmildrande omständighet. Den unga tilltalade gjorde gällande att dennes bristande åldersadekvans utgjorde en anledning att applicera reglerna om förmildrande omständigheter på straffvärdebedömningen. Hovrätten anförde att utredningen inte stödjer att det skulle föreligga ett orsakssamband mellan den tilltalades handlande och dennes bristande mognad. Hovrätten anförde istället att det i det aktuella fallet handlade om en sådan allmän omdömeslöshet som är ofta förekommande hos unga lagöverträdare. Detta bör enligt hovrätten inte inverka på straffvärdet mer än vad som redan stadgas genom ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB. Den tilltalade stod åtalad för grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling.¹⁶³

4.5.3 Den tilltalades ungdom diskuterades inte som en förmildrande omständighet

Det kan konstateras att Svea hovrätt i en dom från 2016 beaktade 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB utan att närmare motivera varför. I domen redovisas inga yttranden, utlåtanden eller liknande som visar att den tilltalade har en psykisk störning eller sjukdom eller någonting annat som skulle föranleda en reducering av straffvärdet utöver ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB. Den

---

¹⁶¹ Se Svea hovrätts dom, 2012-02-06, i mål nr B 214–12.

¹⁶² Se Hovrätten över Skåne och Blekinges dom, 2017-11-08, i mål nr B 2486–17.

¹⁶³ Se Hovrätten för västra Sveriges dom, 2018-07-04, i mål nr B 2690–18.

tilltalade stod åtalad för utnyttjande av barn för sexuell posering och barnpornografibrott.¹⁶⁴ Eftersom den tilltalade var femton till sexton år vid gärningstillfället är det möjligt att hovrätten ansåg att det förelåg ett orsakssamband mellan den tilltalades handlingar och dennes bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga. Detta speciellt eftersom det inte heller förekommer andra omständigheter som skulle kunna hänföras till beaktandet av bestämmelsen. Detta får dock lämnas osagt på grund av domskälens återhållsamma motivering.

Utöver ovan nämnda domar har hovrätterna bedömt att följande omständigheter inte ska beaktas som förmildrande omständigheter. Den unga tilltalade hade mått psykiskt dåligt under en längre tid men det förelåg inte ett sådant orsakssamband som bestämmelsen kräver mellan den tilltalades psykiska mående och det rån och vapenbrott som denne stod åtalad för.¹⁶⁵ Den tilltalade var negativt påverkad av dennes kontakt med personer via internet samt att den tilltalade var ung och därför inte hade möjlighet att hantera situationen eller haft insikter om situationen. Den tilltalade stod åtalad för grovt barnpornografibrott.¹⁶⁶ Hovrätten för västra Sverige delade i en dom tingsrättens uppfattning avseende beaktandet av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB. Tingsrätten anförde att det framkommit att tilltalad hade svårigheter att kontrollera såväl impuls som aggressivitet efter att ha förtärt alkohol, vilket inte ansågs ha stått i samband med hans bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga. Detta ansågs således inte utgöra en förmildrande omständighet. Den tilltalade stod åtalad för mord och övergrepp i rättsak.¹⁶⁷

Hovrätten för västra Sverige anförde, i en dom gällande mord, att det inte hade framkommit några omständigheter i det enskilda fallet som skulle föranleda att straffvärdet för den unga tilltalade skulle sänkas med stöd av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB. Den tilltalade stod åtalad för mord.¹⁶⁸ Svea

---

¹⁶⁴ Se Svea hovrätts dom, 2016-02-05, i mål nr B 10670–15.

¹⁶⁵ Se Hovrätten över Skåne och Blekinges dom, 2018-01-24, i mål nr B 2388–17.

¹⁶⁶ Se Hovrätten för västra Sveriges dom, 2014-05-20, i mål nr B 2354–14.

¹⁶⁷ Se Hovrätten för västra Sveriges dom, 2018-04-27, i mål nr B 1802–18.

¹⁶⁸ Se Hovrätten för västra Sveriges dom, 2014-10-10, i mål nr B 3856–14.

hovrätt har kortfattat uppgett att ingenting i det enskilda fallet tyder på att några förmildrande omständigheter i enlighet med 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB föreligger. Tingsrätten har inte uttalat sig angående bestämmelsen. Den tilltalade stod åtalad för mened.¹⁶⁹

4.6 Sammanfattande synpunkter

29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kräver att den tilltalade har en bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga samt att denna brist är avvikande från det som anses vara normalt avseende de för den tilltalade jämförbara personer, exempelvis personer i samma ålder. Detta innebär att ett omdömeslöst beteende inte räcker för att en reduktion ska ske enligt bestämmelsen.

Visserligen har Munck argumenterat för att barn upp till arton år omfattas av de brister som aktualiseras. Påföljdsutredningen anförde dock att mognadsprocessen fortsätter fram till tjuogoett års ålder. I min mening är det främst det faktum att ungdomsreduktionen står oförändrad avseende ungdomar, mellan arton och tjuogoett år, som begått brott av ringa karaktär eller av normalgraden, som tyder på att ungdomar upp till tjuogoett år utifrån ett humanistiskt perspektiv bör få sin ungdom beaktad.

Sammanfattningsvis har det i propositionen till den slojade ungdomsreduktionen anförts att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB inte nödvändigtvis kommer tillämpas i större utsträckning efter att ungdomsreduktionen har slopats. Ungdomsreduktionsutredningen argumenterar dock för det motsatta, vilket får stöd av doktrin och förarbeten. Den rättspraxis som finns på området ger vidare inte en särskilt klar bild av vilka omständigheter som föranleder att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB ska tillämpas. Det kan dock konstateras att det, i en majoritet av målen, krävdes någon sorts avvikande brist hos den tilltalade. Exempelvis beaktades

---

¹⁶⁹ Se Svea hovrätts dom, 2013-05-31, i mål nr B 861–13.

bestämmelsen då den tilltalade hade agerat på ett omdömeslöst sätt som var olikt denne samt att personen gav ett omoget intryck *även* med hänsyn till dennes ålder.

Vidare tolkade Borgeke och Heidenborg att HD i NJA 1996 s. 63 menade att tre ungdomar hade agerat i ungdomligt oförstånd och inte insåg konsekvenserna av deras handlande och därför utgjorde detta förmildrande omständigheter. Denna dom verkar innebära att HD inte beaktade att det ska avse en *avvikande* brist. Borgeke och Heidenborg konstaterade därefter att HD verkar ha förväxlat tillämpningen av ungdomsreduktionen och bestämmelser om straffvärdet, vilket de menar innebär att det är vårt att dra slutsatser kring prejudikatet. Hovrätterna har i flertalet domar konstaterat att det *inte* förelegat några särskilda omständigheter som tydde på att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB skulle tillämpas, vilket talar för att det krävs en *avvikande* brist och inte endast det faktum att den tilltalade är under tjuugoett år.

Någon generell slutsats är svår att dra utifrån ovan berörda domar eftersom det inte föreligger ett tydligt mönster kring *vilka* omständigheter som aktualiserar en tillämpning av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB. Det som dock kan utläsas av ovan berörda domar är att det i praktiken krävs att den unga lagöverträdaren har en *avvikande* brist i relation till andra i dennes ålder. Det synes dock inte krävas *väsentliga* avvikelser på grund av att exempelvis förhållandevis omogna intryck i relation till överdrivna reaktioner kan utgöra förmildrande omständigheter.

Det har ovan konstaterats att tillämpningen av ungdomsreduktionen står i enlighet med den formella rättssäkerheten som Peczeniks teori förespråkar, dock inte är helt förenligt med den materiella rättssäkerheten.¹⁷⁰ 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB aktualiserar det motsatta scenariot. Eftersom såväl ungdomsreduktionen som de förmildrande omständigheterna tillkom efter

---

¹⁷⁰ Se avsnitt 3.4.

1988 års påföljdsreform har den specifika förmildrande omständigheten kring den tilltalades ungdom inte prövats i det fall ungdomsreduktionen inte aktualiserats. Det rättsläge som nu föreligger är relativt oklart och rättspraxis som finns på området är sparsam. Visserligen finns tolkningar av ett sådant rättsläge i doktrin, där det har framgått att den tilltalades ungdom alltid bör beaktas vid påföljdsbestämningen. Dock är dessa tolkningar inte direkt förenliga med rättspraxis eller förarbeten. I enlighet med Peczeniks rättssäkerhetsteori riskerar detta innebära att den materiella rättssäkerheten, det vill säga de etiska värdena och rättviseresonemang, får större utrymnen i varje enskild bedömning eftersom det inte finns tydligare riktlinjer. I vart fall kan den materiella rättssäkerheten få större betydelse fram till dess att det finns tydligare vägledning i frågan vilket kommer främja den formella rättssäkerheten.

5 Rådande rättsläge ur ett rättssäkerhetsperspektiv

Detta kapitel redogör för *om* och i sådana fall *på vilket sätt* 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kommer fånga upp de unga lagöverträdare som faller utanför ungdomsreduktionen efter dess lagändring. Därefter kommer resultatet diskuteras utifrån Peczeniks rättssäkerhetsteori. Kapitlet syftar till att besvara uppsatsens frågeställningar och därmed uppnå uppsatsens syfte.

5.1 Kommer den tilltalades ungdom åberopas som en förmildrande omständighet i större utsträckning?

Ungdomsreduktionsutredningens antagande att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kommer tillämpas i större utsträckning efter den slopade ungdomsreduktionen avvisades av propositionen. Detta avvisande motiverades med att rätten även fortsättningsvis ska sträva efter enhetlighet i rättspraxis. Det bör dock noteras att såväl 29 kap. 3 § BrB som ungdomsreduktionen tillkom efter 1988 års reform, vilket innebär att de båda alltid har tillämpats i relation till den andras existens. 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB har således aldrig tillämpats då ungdomsreduktionen inte är aktuell. Ovan kan konstateras att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB inte heller tidigare har åberopats i någon större utsträckning samt att den rättspraxis som finns på området är sparsam och svårtolkad. Det som dock kan konstateras är att den gällande bristen måste vara *avvikande* för att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB ska tillämpas, vilket har efterlevts i ovan berörda hovrättsdomar.

Vidare har såväl HD som Munck framfört att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB *ska* behandlas men att den sällan gör det mot bakgrund av ungdomsreduktionen. Påföljdsutredningen har vidare anfört att i det fall 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB skulle vara det enda redskapet för att beakta den tilltalades ungdom skulle denna bestämmelse troligtvis tillämpas av rätten. Munck menar att rätten ofta utelämnar resonemang kring de förmildrande

omständigheterna, i det fall ungdomsreduktionen är aktuell, på grund av att ett reducerat straffvärde i dessa fall inte gör stor skillnad på påföljdsbestämningen. Det faktum att straffvärdet numer kommer aktualisera större skillnader på påföljdsbestämningen talar än mer för att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kommer behandlas i större utsträckning. På grund av att ungdomsreduktionen tidigare har fångat upp *alla* ungdomsmål finns en stor sannolikhet att större fokus kommer ligga på 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB i de mål där ungdomsreduktionen inte längre beaktas. I vart fall fram till dess att rättsläget blir klarare.

Rätten ska naturligtvis, som propositionen till den slojade ungdomsreduktionen har anfört, beakta enhetlighet i rättspraxis. Dock finns inte tillräckligt med rättspraxis för att en ökad behandling av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB ska anses gå emot gällande rätt. Eftersom det finns relativt lite rättspraxis på området, samt att en del av den rättspraxis som finns är relativt svårtolkad, måste frågan prövas i större utsträckning samt prövas av högsta instans för att klargöra gällande rätt efter lagändringen. Bestämmelsen var redan innan den slojade ungdomsreduktionen menad att beaktats i större utsträckning, vilket dock inte efterlevdes. Enligt påföljdsutredningen kan detta möjligtvis bero på att rätten ansåg att den tilltalades ungdom redan beaktades genom ungdomsreduktionen i 29 kap. 7 § BrB. Det kan därmed konstateras att vägledningen kring bestämmelsens tillämpning är snäv. Mot bakgrund av detta kommer bestämmelsen med sannolikhet tillämpas i större utsträckning än den prognos som presenteras i propositionen. Detta innebär att huvudförhandlingar där den unga lagöverträdaren faller utanför ungdomsreduktionen troligtvis kommer behandla argumentationer och bevisning kring ungdomens brist i större utsträckning. Det oklara rättsläget riskerar även att äventyra förutsebarheten och enhetligheten i rättspraxis i större utsträckning än propositionen prognostiserar.

5.2 Kan den tilltalades ungdom utgöra en förmildrande omständighet?

För att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB ska vara tillämplig krävs att den tilltalade har en bristande utveckling, mognad eller omdömeslöshet och att detta har stått i samband med dennes handlande. Det måste först och främst konstateras att det föreligger en sådan brist som bestämmelsen stadgar. Denna brist måste därefter ha ett orsakssamband till den gärningen som den unga tilltalade har begått. I förarbetena till 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB framgår att bestämmelsen, till skillnad från ungdomsreduktionen, inte möjliggör en generaliserad bedömning som leder till en straffreduktion. Istället sker en individualiserad bedömning i varje enskilt fall där det krävs att den aktuella bristen är *avvikande* från de av den tilltalade jämförbara personer. Jämförbara personer kan i detta fall avse personer i samma ålder som den tilltalade.

Munck har argumenterat för att åldern är en uppenbart bidragande faktor till att en brottslig gärning har begåtts av unga lagöverträdare. Det har vidare i doktrin anförts att straffvärdet generellt anses vara lägre i det fall den tilltalade är ungdom eftersom gärningen har stått i samband med dennes bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga. I påföljdsutredningen har även diskuterats hur 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB skulle kunna fånga upp ungdomar efter att ungdomsreduktionen inte längre skulle vara tillämplig. Där påstås att rätten troligtvis skulle beakta 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB eftersom bestämmelsen då skulle vara det enda verktyget rätten har för att reducera straffvärdet med hänsyn till den tilltalades ålder. Det argumenterades vidare för att den tilltalades unga ålder *alltid* bör beaktas vid påföljdsbestämningen eftersom ungdomar successivt utvecklas och får livserfarenheter samtidigt som de lär sig av sina misstag. Det har därmed argumenterats för att endast det faktum att den tilltalade är ungdom bör utgöra en förmildrande omständighet. Dessa omständigheter överensstämmer dock inte med de förarbeten som utarbetats för att förklara bestämmelsens tillämpning och intentioner.

I propositionen till lagförslaget om den slopade ungdomsreduktionen konstaterades att syftet med lagförslaget var att motverka att förtroendet för det svenska straffsystemet skulle omkullkastas. Det framgår vidare av förarbeten till 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB att bestämmelsen endast ska tillämpas i det fall den aktuella bristen *avviker* från andra för den tilltalade jämförbara personer. Rättsläget kan därför *inte* tolkas så att endast det faktum att den tilltalade är ungdom ska utgöra en förmildrande omständighet. Detta är inte heller förenligt med den rättspraxis som finns på området vilken bör beaktas i syfte att upprätthålla enhetlighet i rättspraxis.

Den rättspraxis som finns är visserligen sparsam och svårtolkad. Av ovan berörda domar från såväl HD som hovrätterna kan det dock antas att den praktiska tillämpningen tar hänsyn till att en sådan avvikelse *ska* förekomma på ett eller annat sätt. Inte minst har detta framkommit av de domarna där hovrätten anförde att inga speciella omständigheter tydde på att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB skulle tillämpas trots att de tilltalade var ungdomar. Av ovan berörda domar kan det vidare konstateras att det inte går att dra generella slutsatser kring *vilka* avvikande brister som föranleder en tillämpning av bestämmelsen. Det synes dock inte krävas *väsentligt* avvikande brister utifrån HD:s resonemang i NJA 2000 s. 314. HD konstaterade att det samband som 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kräver naturligt föreligger avseende unga lagöverträdare men att ungdomsreduktionen istället aktualiseras. Inte heller har Svea hovrätt krävt mer än att den tilltalade gav ett ”*förhållandevis omoget intryck*” och hade en ”*överdriven reaktion*” i en dom där den tilltalade stod åtalad för försök till mord men sedan blev dömd för grov misshandel.¹⁷¹ Jareborg och Zila har dock problematiserat en för bred tillämpning av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB,¹⁷² varför en avvägning alltid bör göras huruvida det är en *tillräckligt* avvikande brist.

För att bestämmelsen ska vara tillämplig krävs vidare att det föreligger ett orsakssamband mellan handlingen och den bristande utvecklingen,

---

¹⁷¹ Se Svea hovrätts dom, 2014-05-07, i mål nr B 1172–14.

¹⁷² Se avsnitt 4.2.

erfarenheten eller omdömeslösheten. Det har i doktrin konstaterats att straffvärdet anses vara lägre avseende unga lagöverträdare, i relation till vuxna, eftersom den aktuella gärningen i dessa fall stått i samband med dennes bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga. Munck har även konstaterat att åldern är en bidragande faktor till att ungdomar begår brott eftersom ungdomar inte kan antas besitta den förståelse för konsekvenserna av deras handlande som vuxna besitter. De domar som behandlar bestämmelsen har inte vidare argumenterat för varför det föreligger ett orsakssamband respektive varför det inte gör det. Eftersom bestämmelsen riktas främst mot ungdomar, samtidigt som doktrin framhäver att bestämmelsen aktualiseras bland annat då ungdomar har en sådan brist i relation till andra ungdomar i samma ålder, kan det tolkas som att detta orsakssamband vanligtvis föreligger i ungdomsmål. Det finns inga vidare riktlinjer kring hur en sådan bedömning ska ske. Rätten får således avgöra dess samband i det enskilda fallet.

För att den unga lagöverträdaren ska få sin ungdom beaktad som en förmildrande omständighet krävs således att denne har en avvikande bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga i relation till andra i dennes ålder. Det krävs vidare ett samband mellan dennes bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga och den begångna gärningen. Som ovan konstaterats verkar ett sådant samband alltid föreligga i ungdomsmål, dock är det upp till rätten i varje enskilt fall att bedöma huruvida ett sådant samband föreligger. Den aktuella bristen verkar inte behöva vara väsentlig. Som nämnts i Svea hovrätts dom, kan det vara tillräckligt att den unga lagöverträdaren framstår som mer omogen än andra i dennes ålder. Det är oklart i vad mån den tilltalades ungdom kan utgöra en förmildrande omständighet eftersom det inte går att konstatera *vilka* avvikande brister som omfattas.

Påföljdsutredningen har vidare konstaterat att en schematisk bedömning är att föredra på grund av det utredningsinslag som annars kommer prägla huvudförhandlingarna. Denna aspekt är dock i viss mån problematisk

eftersom en sådan schematisk bedömning är svår att konstruera gällande denna bestämmelse. Detta eftersom sådana brister som bestämmelsen aktualiserar är högst individuella. Sådana tabeller har konstruerats avseende ungdomsreduktionen utifrån den tilltalades unga *ålder*, vilket är en sådan objektiv omständighet som kan rättfärdiga en schematisk lösning. Detta har dock föranlett problem då det utdömda straffet inte alltid speglar brottets svårhet. Att konstruera en schematisk regel avseende de subjektiva omständigheter som aktualiseras i 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kräver i vart fall att rätten i det enskilda fallet, under olika omständigheter, ska kunna frångå denna schematiska bedömning för att utfallet ska resultera i en så rättvis bedömning som möjligt. Detta är även förenligt med HD:s resonemang i NJA 2000 s. 421. HD har dock problematiserat en för strikt hållning till en sådan schematisk bedömning och anförde att det finns många svårigheter med sådana. Rätten måste få göra undantag, och dessa undantag kan vara så många att vägledningen inte längre är tillämpbar.

Tillämpningen av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB gällande unga lagöverträdare kan dock föranleda en viss problematik. De förmildrande omständigheterna syftar till att beakta den tilltalades *skuld* och dennes förmåga att *ta ansvar* för sina handlingar. Ungdomsreduktionen generella tillämplighet härstammar från ett humanistiskt perspektiv där ungdomens sanktionskänslighet och outvecklade ansvarsförmåga motiverar en större tolerans gentemot dem. Det faktum att ungdomsreduktionen inte längre är tillämpbar på alla ungdomar innebär att en reduktion inte längre görs på dessa grunder. SlopanDET syftar till att hårdare bestraffa ungdomar som begår allvarliga brott i syfte att upprätthålla förtroendet för det svenska rättssystemet. Det går dock inte bortse från att dessa omständigheter grundar sig i forskning som inkluderar alla ungdomar upp till tjuugoett år. Det faktum att ungdomar eventuellt fångas upp utav 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB innebär vidare att den generella reduktionen byts ut mot en reduktion på grund av *mindre* skuld. Detta innebär att ungdomsreduktionen tillämpas av humanistiska skäl medan 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB tillämpas eftersom gärningsmannens skuld reduceras. I det fall ungdomar i stor utsträckning

fångas upp utav 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kan detta ge anmärkningsvärda konsekvenser, eftersom allvarlig brottslighet inte ska anses vara *mindre* skuldbelagt. Det faktum att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB i praktiken inte tillämpas när ungdomsreduktionen är aktuell, men den egentligen borde göra detta, kan också föranleda märkliga konsekvenser.

5.3 Rådande rättsläge i relation till den formella och materiella rättssäkerheten

Enligt Peczeniks rättssäkerhetsteori ska en balans råda mellan den *formella* och den *materiella* rättssäkerheten. Den formella rättssäkerheten ställer krav på den dömande verksamheten att praktisera en förutsebar rättstillämpning. Den materiella rättssäkerheten behandlar istället etiska värden och rättviseresonemang som aktualiseras vid rättstillämpningen. Det rådande rättsläget avseende påföljdsbestämningen gällande unga lagöverträdare har ovan konstaterats vara relativt oklart. Det kan antas att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB antagligen kommer beröras i större utsträckning, främst eftersom denna bestämmelse anses överlappa ungdomsreduktionen som numer inte är aktuell avseende alla unga lagöverträdare. De oklarheter kring tillämpningen av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB som ovan lokaliserats utgör ett problem i fråga om den formella rättssäkerheten. Detta eftersom en avsaknad av vägledning och riktlinjer kring dess tillämpning resulterar i ett oklart rättsläge kring en fråga som behandlar moraliska aspekter och rättviseresonemang.

Det faktum att unga lagöverträdare mellan arton och tjuogoett år numer kan bestraffas på exakt samma sätt som en vuxen innebär att den tolerans som tidigare präglat särbehandlingen av ungdomar bortses ifrån. Detta trots den forskning som tyder på att ungdomar i dessa åldrar har större sanktionskänslighet och påverkas mer negativt än vuxna av straffrättsliga påföljder. Samtidigt kan konstateras att ungdomar i dessa åldrar inte fullt förstått konsekvenserna av deras handlande. Visserligen är en person över arton år myndig, det bör dock anföras att frågan kring bestraffning av unga

lagöverträdare är en politisk fråga som föranlett många debatter. Detta faktum utgör således inte en självklarhet att varje enskild domare anser det vara rättvist att unga lagöverträdare mellan arton och tjugoett år kan dömas till samma straff som en vuxen. Eftersom det inte finns klarare riktlinjer kring bestämmelsens tillämpning finns inte heller någon självklarhet att bestämmelsen kommer tillämpas på ett enhetligt sätt.

Det faktum att bestämmelserna alltid existerat parallellt med varandra innebär vidare att det rättsläge som nu gäller inte tidigare har varit aktuellt. Det finns således ingen rättspraxis som fullt ut konstaterat hur 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB bör beaktas vid dessa omständigheter. Att rätten ska sträva efter en förutsebar rättstillämpning samt enhetlighet i rättspraxis talar dock för att den rättspraxis som sedan tidigare finns avseende tillämpningen av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB kommer ge vägledning i den mån det går. Om rätten väljer att följa hur bestämmelsen tidigare har tillämpats i praktiken kommer det antagligen krävas att den aktuella bristen är *avvikande* från de för den tilltalade jämförbara personer. Problematiskt även här är dock att en sådan avvikande brist inte heller har närmare definierats eller att ett konkret mönster har kunnat utläsas ur rättspraxis. Även detta innebär att förutsebarheten sviktar avseende bestämmelsens tillämpning. Det bör vidare anföras att den rättspraxis som finns från HD är relativt svårtolkad och flertalet rättskällor har påpekat att det inte går att dra generella slutsatser utifrån dessa. Inte heller går det dra generella slutsatser gällande de avvikande bristerna i de ovan berörda hovrättsdomar, mer än att det *alltid* torde krävas en sådan brist. Ett sådant rättsläge öppnar upp för många olika tolkningar av förevarande bestämmelse, vilket inte är förenligt med den formella rättssäkerheten i Peczeniks rättssäkerhetsteori. I det fall förutsebarheten sviktar menar Peczenik att den materiella rättssäkerheten och dess moraliska aspekter och rättviseresonemang aktualiseras i större utsträckning.

Rättsläget aktualiserar moraliska aspekter och rättviseresonemang på så sätt att, som ovan nämnts, ungdomar saknar den förståelse för samhället som vuxna besitter. Vidare har de en större sanktionskänslighet samtidigt som de

inte heller fullt ut kan krävas förstå konsekvenserna av deras handlande. Ungdomar kan även påverkas lättare av andra individer samtidigt som deras mognadsprocess successivt fortlöper upp till tjuogoett års ålder. Dessa omständigheter har sedan länge beaktats genom att ungdomsreduktionen har reducerat straffet för unga lagöverträdare. Det faktum att dessa omständigheter inte alls beaktas på ett generellt plan utifrån det förändrade rättsläget skulle kunna innebära att de i vart fall tas hänsyn till vid bedömningen huruvida det föreligger förmildrande omständigheter. Detta eftersom det i doktrin och förarbeten ofta konstateras att den tilltalades ungdom i någon mån *alltid* bör beaktas vid påföljdsbestämningen.

Rättsläget är oklart och rätten måste i varje enskilt fall bedöma omständigheterna utifrån de rättsliga instrument som finns, vilket inkluderar de rättskällor som argumenterar för att den tilltalades ungdom ska beaktas. Den schematiska bedömning som påföljdsutredningen har förespråkat kan visserligen vara relativt svår att tillämpa i praktiken. Om en sådan dock skulle konstrueras, är det utifrån Peczeniks teori viktigt att ge rätten i varje enskilt fall möjligheten att frångå denna i syfte att upprätthålla de moraliska aspekter och rättviseperspektiv som en legitim rättsstat ska ha. Detta i syfte att göra en rättvis bedömning i varje enskilt fall. Sådana schematiska bedömningar har diskuterats av HD i NJA 2000 s. 421 och NJA 2005 s. 878, där HD konstaterat att tillämpningen av sådana hade inneburit praktiska svårigheter på grund av alla undantag dessa bedömningar hade behövt innehålla.

5.4 Slutord

Avslutningsvis kan konstateras att propositionen till den slopade ungdomsreduktionen framförde att förutsebarhet och enhetlighet i rättspraxis inte kommer äventyras av det förändrade rättsläget. I förevarande uppsats talar dock starka skäl för att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB faktiskt kommer åberopas i större utsträckning. Bestämmelsen har vidare inte aktualiserats i särskilt stor omfattning tidigare och den rättspraxis som finns på området är svårtolkad och går inte dra generella slutsatser ifrån. Det föreligger således

en risk för att det oklara rättsläget kommer generera olika tillämpningar av aktuell bestämmelse fram till dess att frågan prövas av högsta instans.

Vidare kan konstateras att bestämmelsen kräver att en bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga avviker från de av den tilltalade jämförbara personer, exempelvis personer i dennes ålder. Flertalet rättskällor talar för att bara det faktum att den tilltalade är ungdom innebär att en sådan brist är uppfylld. Den praktiska tillämpningen av 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB har dock visat motsatsen, vilket är förenligt med förarbeten till förevarande bestämmelse. I den praktiska tillämpningen har visats att det oftast krävs en avvikande brist för att detta ska kunna vara en förmildrande omständighet. Utifrån berörd rättspraxis torde det inte krävas *väsentliga* avvikelser. Olyckligtvis kan av ovan berörda domar från HD och hovrätterna inte dras generella slutsatser kring vilka slags avvikelser som krävs. Rättsläget är således oklart kring *i vilken mån* ungdom kan ses som en förmildrande omständighet. Den tilltalades ungdom synes dock kunna beaktas som en förmildrande omständighet i det fall dennes bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga avviker från andra ungdomar i samma ålder. Avvikelsen verkar inte behöva vara väsentlig. Rättsläget kommer med tiden klarna genom att frågan behandlas mer i rättspraxis och forskning.

De rättsliga konsekvenserna innebär, utifrån Peczeniks rättssäkerhetsteori, att den materiella rättssäkerheten riskerar att aktualiseras i större omfattning än den formella rättssäkerheten. Ovan har konstaterats att rättsläget kring hur 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB skulle kunna tillämpas avseende ungdomar som inte omfattas av ungdomsreduktionen är oklart, vilket också konstateras av Munck. Ett oklart rättsläge innebär vidare att den förutsebarheten som eftersträvas i ett legitimt rättssamhälle är svår att uppnå, eftersom splittrade tolkningar innebär att utfallet inte går att förutse. Frågan aktualiserar även moraliska aspekter och rättviseresonemang på så sätt att ungdomar enligt forskning har större sanktionskänslighet samt att de har en sämre ansvarsförmåga än vuxna. Det faktum att förutsebarheten är svår att upprätthålla kan innebära att 29 kap. 3 § första stycket 3 BrB tillämpas i större

utsträckning på grund av de moraliska aspekter som frågan aktualiserar. Den materiella rättssäkerheten kan därmed få större inflytande än den formella rättssäkerheten vid rättstillämpningen fram till dess att klarare riktlinjer ökar förutsebarheten.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Betänkanden

Bet. 2021/22:JuU5

Slopad straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet

Statens offentliga utredningar

SOU 1977:83

Tillsynsdom

SOU 1986:14

Påföljd för brott – om straffskalor, påföljdsval, straffmätning och villkorlig frigivning mm.

SOU 2012:34

Nya påföljder

SOU 2014:18

Straffskalorna för allvarliga våldsbrott

SOU 2018:85

Slopad straffrabatt för unga myndiga

Propositioner

Prop. 1978/79:212

om ändring i brottsbalken, m.m.

Prop. 2009/10:147

Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m.

Prop. 2021/22:17

Slopad straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet

Litteratur

Asp, Petter & von Hirsch, Andrew: ”Straffvärde”, SvJT 1999, s. 151–176.

Borgeke, Martin & Heidenborg, Mari: ”Att bestämma påföljd för brott”, 3 uppl., Wolters Kluver, Stockholm, 2016.

Borgeke, Martin; Heuman, Sigurd; Levén, Staffan; Lindström, Lars: ”Två HD-domar angående beaktandet av den tilltalades ungdom”, SvJT 2006 s. 243–256.

Borgeke, Martin & Månsson, Catharina: ”Studier rörande påföljdspraxis med mera”, 6 uppl., Jure, Stockholm, 2018.

Bäcklund, Agneta; Johansson, Stefan; Trost, Hedvig; Träskman, Per Ole; Wennberg, Suzanne & Wersäll, Fredrik. *Brottsbalken, en kommentar* (2021-12-01, version 19, JUNO), kommentaren till 29 kap.

Bäcklund, Agneta; Johansson, Stefan; Trost, Hedvig; Träskman, Per Ole; Wennberg, Suzanne & Wersäll, Fredrik. *Brottsbalken, en kommentar* (2021-12-01, version 19, JUNO), kommentaren till 29 kap. 3 §.

Bäcklund, Agneta; Johansson, Stefan; Trost, Hedvig; Träskman, Per Ole; Wennberg, Suzanne & Wersäll, Fredrik. *Brottsbalken, en kommentar* (2021-12-01, version 19, JUNO), kommentaren till 29 kap. 7 §.

Dahlström, Mats; Strand Westerlund, Annette; Westerlund, Gösta: ”*Brott och påföljder: en lärobok i straffrätt om Brottsbalken*”, 7 uppl., Bruuns bokförlag, Stockholm, 2020.

Holmgren, Axel: ”*Om den s.k. ungdomsreduktionen*”, SvJT 2018, s. 343–359.

Jareborg, Nils: ”*Böter istället för fängelse?*”, SvJT 2003 s. 231–242.

Jareborg, Nils: ”*Påföljdsbestämningens struktur*”, SvJT 1992, s. 257–275.

Jareborg, Nils & Zila, Josef: ”*Straffrättens påföljdslära*”, 5 uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2017.

Kleineman, Jan: ”*Rättsdogmatisk metod*”, i *Juridisk metodlära* (Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.)), 2 uppl., Studentlitteratur, Lund, 2018.

Munck, Johan: ”*Straffvärde och ungdom*”, i *Flores juris et legum, festskrift till Nils Jareborg* (Asp, Petter; Herlitz, Carl Erik & Holmqvist, Lena (red.)), Iustus, Uppsala, 2002.

Nordlöf, Kerstin: ”*Unga lagöverträdare i social-, straff- och processrätt*”, 2 uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012.

Peczenik, Aleksander. (1986). ”*Om rättens förnuftiga vidareutveckling – ett bemötande*”. *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, 99(5), 677–693.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3096-1986-05-04>

Peczenik, Aleksander: ”*Juridikens teori och metod: en introduktion till allmän rättslära*”, 1 uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 1995a.

Peczenik, Aleksander: ”*Vad är rätt?: om demokrati, rättssäkerhet, etik och juridisk argumentation*”, 1 uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 1995b.

Sandgren, Claes: ”*Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*”, 4 uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2018.

Ulväng, Magnus: ”*Brottsbekämpning, rättssäkerhet och integritet – vad är det som har hänt och vad skall vi göra?*”, SvJT 2007, s. 1–16.

Victor, Dag: ”*”Straffmättningsvärde” och påföljdsval*”, SvJT 2015, s. 173–198.

Ågren, Jack, *Brottsbalken (1962:700) 29 kap. 3 §*, Lexino lagkommentar (JUNO), 2020-01-01.

Ågren, Jack, *Brottsbalken (1962:700) 29 kap. 7 §*, Lexino kommentar (JUNO), 2020-01-01.

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 1991 s. 444

NJA 1996 s. 63

NJA 2000 s. 314

NJA 2000 s. 421

NJA 2001 s. 894

NJA 2005 s. 878

NJA 2007 s. 636

NJA 2011 s. 89

NJA 2012 s. 16

NJA 2012 s. 528

NJA 2014 s. 559

NJA 2014 s. 658

Hovrätterna

Mål B 214-12, Svea hovrätt, 2012-02-13

Mål 1193-11, Hovrätten för nedre Norrland, 2012-03-16

Mål B 861-13, Svea hovrätt, 2012-06-03

Mål B 1724-13, Svea hovrätt, 2013-04-17

Mål B 1395-13, Svea hovrätt, 2013-04-26

Mål B 8065-13, Svea hovrätt, 2013-10-18

Mål 9777-13, Svea hovrätt, 2013-12-20

Mål B 925-14, Svea hovrätt, 2014-04-07

Mål B 1172-14, Svea hovrätt, 2014-05-07

Mål B 2354-14, Hovrätten för västra Sverige, 2014-05-21

Mål B 319-14, Hovrätten för övre Norrland, 2014-06-07

Mål B 3856-14, Hovrätten för västra Sverige, 2014-10-13

Mål B 533-15, Svea hovrätt, 2015-03-06

Mål B 600-15, Svea hovrätt, 2015-04-08

Mål B 325-15, Svea hovrätt, 2015-06-02

Mål B 10670-15, Svea hovrätt, 2016-02-05

Mål B 1097-16, Göta hovrätt, 2016-06-08

Mål B 1979-16, Göta hovrätt, 2016-09-13

Mål B 7483-16, Svea hovrätt, 2017-01-20

Mål B 1158-17, Hovrätten för västra Sverige, 2017-04-07

Mål B 2486-17, Hovrätten över Skåne och Blekinge, 2017-11-08

Mål B 2388-17, Hovrätten över Skåne och Blekinge, 2018-01-24

Mål B 4204-17, Hovrätten för västra Sverige, 2018-02-08

Mål B 1802-18, Hovrätten för västra Sverige, 2018-04-27

Mål B 2690-18, Hovrätten för västra Sverige, 2018-07-04

Mål B 2193-19, Svea hovrätt, 2019-04-04

Mål B 953-18, Hovrätten för övre Norrland, 2019-06-19

Mål B 347-20, Hovrätten över Skåne och Blekinge, 2020-03-31

Mål B 1642-20, Hovrätten för västra Sverige, 2020-03-23

Mål B 3189-19, Hovrätten över Skåne och Blekinge, 2020-03-26

Mål B 754-20, Hovrätten över Skåne och Blekinge, 2020-04-29

Mål B 10121-20, Svea hovrätt, 2021-02-17

Mål B 3189-20, Hovrätten över Skåne och Blekinge, 2021-04-13

Mål 2682-21, Hovrätten för västra Sverige, 2021-06-14

Mål B 2876-21, Göta hovrätt, 2021-09-30